

01/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN KATSAUKSIA

Kokonaiseläke 2014

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Juha Knuuti ja Suvi Ritola

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

01/2014

ELÄKETURVAKESKUKSEN KATSAUKSIA

Kokonaiseläke 2014

Työeläke, kansaneläke ja verotus

Juha Knuuti ja Suvi Ritola

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Telephone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere 2014

ISSN-L 1236-7737

ISSN 1236-7737 (painettu)

ISSN 1798-7474 (verkkojulkaisu)

ABSTRAKTI

Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2014. Esimerkkitaulukoiden avulla on esitetty, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Katsauksessa on tarkasteltu työeläkkeen, kansaneläkkeen ja sen lisien sekä takuueläkkeen määräytymistä ja eläkkeiden verotusta kyseisenä vuonna. Eläkkeiden verotuksen yhteydessä on tarkasteltu verotusta myös yleisemmin ja vertailtu eläkkeensaajien vero- ja maksurasitetta eri tulotasoilla palkansaajien vastaavaan.

Vuoden 2014 alussa kansan- ja takuueläke nousevat edellisvuodesta noin 0,6 prosenttia. Kansaneläkeindeksi nousee 1,3 prosenttia, mutta tästä 0,7 prosenttiyksikön osuus otettiin huomioon aikaistettuna Kelan eläkkeissä ja useimmissa etuuksissa jo vuonna 2013.

Yksin asuvan henkilön kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2014 on 633,91 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvan 562,27 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen kanssa vähimmäiseläkkeen määräksi muodostuu 743,38 euroa kuukaudessa niin yksin kuin puolison kanssa asuvalle.

Työeläkkeet nousevat edellisvuodesta 1,37 prosenttia työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Palkkakerroin, jolla muun muassa työansiot tarkistetaan eläkettä määrättäessä, nousee 1,73 prosenttia.

Alkavat työeläkkeet tarkistetaan elinaikakertoimella, joka vuonna 2014 on 62 vuotta täyttävälle eli vuonna 1952 syntyneille 0,97552.

Vuoden 2014 alusta voimaan tulleen lain mukaan rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutusten voimassaolo päättyy 31.12.2016. Samalla päättyy vakuutusmaksuvelvollisuus ja lisäeläkkeen karttuminen.

Vuonna 2014 valtion tuloveroasteikkoa lievennetään tekemällä 1,5 prosentin inflaatiotarkistus muihin paitsi ylimpään tulorajaan. Valtionverotuksen työtulovähennyksen sekä kunnallisverotuksen perusvähennyksen kasvattamisella kevennetään pienituloisten verotusta. Työtulovähennys vaikuttaa palkansaajan verotukseen, kun taas perusvähennys keventää niin palkan- kuin eläkkeensaajankin verotusta. Valtion sekä kuntien eläketulovähennykset seuraavat kansaneläkkeen muutoksia.

Keskimääräinen kunnallisveroprosentti vuonna 2014 on 19,74 (edellisvuonna 19,38). Keskimääräinen kirkollisveroprosentti on 1,42 (viime vuonna 1,41). Yleisradioveron enimmäismäärä nousee 140 eurosta 143 euroon.

Vuonna 2014 alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksu nousee 0,4 prosenttiyksikköä 5,55 prosenttiin ja 53–67-vuotiaan 0,55 prosenttiyksikköä 7,05 prosenttiin. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu laskee viime vuoden 0,6 prosentista 0,5 prosenttiin. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu nousee 0,02 prosenttiyksikköä edellisvuodesta ja on palkansaajalla 1,32 prosenttia ja eläkkeensaajalla 1,49 prosenttia. Palkansaajan maksama sairausvakuutuksen päivärahamaksu nousee 0,84 prosenttiin.

Eläketulon vero kevenee vuonna 2014 hiukan 900–1 600 euron tuloilla, enimmillään noin 0,4 prosenttiyksikköä, kun verrataan saman tulon veroprosenttiin viime vuonna ja kunnallis- ja kirkollisverot ovat keskimääräiset. Korkeammilla eläketuloilla verotus kiristyy aavistuksen. Palkan verot ja maksut nousevat kaikilla tulotasoilla, enimmillään noin 0,5 prosenttiyksikköä.

Indeksikorotusten ja verotuksen seurauksena nettoeläkkeet nousevat viime vuodesta enimmillään noin prosentin.

ABSTRACT

The review brings together the components which affect the determination of the total pension in 2014. Example tables describe how the total net pension is built up at different income levels. The review surveys the determination of the earnings-related pension, the guarantee pension and the residence-based national pension and its supplements, as well as the taxation of pensions in the relevant year. In connection with the taxation of pensions, taxation has been surveyed also more generally, and comparisons have been made of the tax and contribution burden at different income levels of pension recipients in relation to those of wage earners.

At the beginning of the year 2014, the national and guarantee pensions in payment are increased by approximately 0.6 per cent compared to the previous year. The national pension index rises by 1.3 per cent, but a 0.7 percentage point proportion of this was taken into account in advance in pensions and most benefits paid by Kela already in 2013.

In 2014, the full amount of the national pension for a single person is EUR 633.91/month and for a married or cohabiting person EUR 562.27/month. Together with the guarantee pension, the minimum pension amount is thus EUR 743.38/month for both single and married or cohabiting persons.

The earnings-related pensions will rise year-on-year by 1.37 per cent according to changes in the earnings-related pension index. The wage coefficient used to revalue, for instance, earnings when determining the pension will increase by 1.73 per cent.

Starting earnings-related pensions are adjusted with the life expectancy coefficient which, for persons aged 62 in 2014, is 0.97552.

According to an act which came into force at the beginning of 2014, the validity of registered TEL supplementary pension insurances will expire on 31 December 2016. At the same time, the obligation to pay the insurance contribution and the accrual of supplementary pension will cease.

In 2014, the state income tax schedule will be eased by a 1.5 per cent inflation adjustment to all income brackets except the highest. By raising the earnings reduction of state taxation and the basic deduction of municipal taxation, the taxation of low-income people becomes lighter. The earnings deduction affects the taxation of the wage-earners while the basic deduction eases the taxation of both the wage earner and the retiree. The deductions from pension income of both the state and local governments adhere to changes in the national pension.

In 2014, the average municipal tax rate is 19.74 per cent (19.38 per cent in 2013), while the average church tax percentage is 1.42 per cent (1.41 per cent in 2013). The maximum public broadcasting tax will rise from EUR 140 to EUR 143.

In 2014, the earnings-related pension contribution of wage earners under the age of 53 will rise by 0.4 percentage points to 5.55 per cent. For the 53–67-year-olds, the contribution will rise by 0.55 percentage points to 7.05 per cent. The unemployment insurance contribution of wage-earners will be reduced from 0.6 per cent in 2013 to 0.5 per cent in 2014. The medical care contribution of health insurance will increase by 0.02 percentage points

compared to 2013 and be 1.32 per cent for wage earners and 1.49 per cent for retirees. The daily allowance contribution of health insurance for wage-earners will be raised to 0.84 per cent

For monthly pension between EUR 900 and 1,600, the income taxation will be eased somewhat, by 0.4 percentage points at the most compared to the previous year (assuming average municipal and church tax rates). For higher monthly pension income, the tax rates will tighten slightly. For the wage earner, the tax and contribution rates will increase for all income brackets, by approximately 0.5 percentage points at the most.

As a result of index increases and taxation, net pensions will rise by one per cent at most compared to the previous year.

SISÄLTÖ

1 Johdanto	9
2 Työeläke	11
2.1 Vanhuuseläke	11
2.2 Työkyvyttömyyseläke	12
2.3 Palkattomat jaksot	12
2.4 Indeksit	14
2.5 Elinaikakerroin	14
2.6 Perhe-eläke	15
2.7 Osa-aikaeläke	16
3 Kansaneläke ja takuueläke	17
3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen	17
3.2 Perhe-eläke	19
3.2.1 Leskeneläke	19
3.2.2 Lapseneläke	20
3.3 Takuueläke	20
3.4 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan	21
3.5 Eläkkeensaajan asumistuki	22
3.6 Muut lisät	23
4 Liikenne- ja tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet	24
5 Verotus	25
5.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa	25
5.2 Valtionvero ja kunnallisvero	26
5.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus	28
5.4 Eläkkeensaajan palkkatulon verotus	33
5.5 Kansainväliset tilanteet	34
5.6 Pääomatuloverotus – vapaaehtoinen eläkevakuutus ja pitkäaikaissäästäminen	34
6 Kokonaiseläke	36
 Liite 1 Verovähennykset ansiotuloverotuksessa	 41
Liite 2 Aikasarjoja	46
Lähteet	54

1 Johdanto

Lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saatutun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläke sekä takuueläke puolestaan takaavat vähimmäiseläkkeen sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi, tai jolle ei ole kertynyt työeläkettä lainkaan. Kansaneläkkeeseen voidaan myös maksaa erilaisia lisiä. Lisäksi kokonaiseläkkeeseen voi kuulua liikenne- ja tapaturmavakuutus- sekä sotilasvamma- ja sotilastapaturmalakien mukaista eläkettä (SOLITA-eläkkeet).

Lakisääteiset eläkkeet, kuten myös SOLITA-eläkkeet, ovat veronalaista tuloa, jota verotetaan ansiotuloverotuksen periaatteiden mukaan.

Eläkkeensaajan toimeentulon kannalta oleellista on kuukausieläkkeen taso ja sen suhde edeltävään palkkatasoon. Työeläkelakeja säädettäessä 1960-luvulla eläkkeen tavoitetasoksi asetettiin noin 40 vuoden työuran jälkeen 40 prosenttia palkasta ja 1970-luvun eläkkeiden tasokorotuksen jälkeen 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Tällöin eläke myös rajattiin yhteensovituksella 60 prosenttiin työuran korkeimmasta palkasta. Vuoden 2005 uudistuksen jälkeen selkeää tavoitetta työeläkkeen tasolle on vaikea esittää, koska eläke lasketaan koko työuran palkkojen perusteella, karttumisprosentit vaihtelevat eri ikäisillä, yhteensovitus poistettiin ja elinaikakerroin vaikuttaa alkavaan eläkkeeseen.

Nettoeläkkeen suhde eläkkeelle siirtymistä edeltävään nettopalkkaan muodostuu progressiivisen verotuksen seurauksena korkeammaksi kuin bruttoperiaatteella laskettuna. Eläkkeet ovat siis keskimäärin kevyemmin verotettuja kuin palkat, koska ne ovat tasoltaan matalampia. Eläkkeiden ja palkkojen vero- ja maksurasite poikkeaa toisistaan myös erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Eläketulosta tehtävän eläketulovähennyksen ansiosta pienestä eläkkeestä maksetaan ainoastaan yleisradioveroa.

Työeläkejärjestelmä on tullut voimaan asteittain, joten työeläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä on jatkuvasti kasvanut ja kansaneläkkeen vastaavasti vähentynyt. Vuoteen 1995 asti kansaneläkkeessä oli kaikille vakiomääräinen pohjaosa ja muiden eläketulojen määrästä riippuva lisäosa. Vuodesta 1996 alkaen eläkkeelle siirtyville kansaneläkettä ei ole enää maksettu, jos työeläke ylittää määrätyn rajan. Vuoden 2011 maaliskuusta lähtien kansaneläkejärjestelmä täydentyi takuueläkkeellä, jota maksetaan pienten kansan- ja työeläkkeiden saajille.

Vuoden 2012 lopussa pelkkää työeläkettä sai 55 prosenttia Suomessa asuvista omaeläkkeensaajista (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke sekä maatalouden erityiseläkkeet, osa-aikaeläke ei mukana). Eläkettä sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmästä sai 39 prosenttia ja pelkästään kansaneläkejärjestelmästä 6 prosenttia. Kansaneläkettä maksettiin 606 000 henkilölle, joista 77 000 sai täyttä kansaneläkettä. Takuueläkkeen saajia oli vuonna 2012 104 000 ja keskimäärin takuueläkettä saatiin 121,58 euroa. Yhteensä Suomessa asuvia omaeläkkeensaajia oli vuoden lopussa 1 362 000.

Vuonna 2012 Suomessa asuvien vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 488 euroa kuukaudessa. Tästä työeläkettä oli keskimäärin 1 318 euroa, Kelan eläkettä 149 euroa ja SOLITA-eläkettä 21 euroa. Sekä Kelan

eläkettä että työeläkettä saavilla kokonaiseläke oli keskimäärin 983 euroa kuukaudessa, josta työeläkettä oli 686 euroa, Kelan eläkettä 286 euroa ja SOLITA-eläkettä 11 euroa.

Omaeläkkeenä vain Kelan eläkettä saavien kokonaiseläke oli 723 (sisältää takuueläkkeen osuuden) euroa kuukaudessa ja pelkkää työeläkettä saavien 1 923 euroa kuukaudessa. Rahamäärät sisältävät myös eläkkeensaajan saaman mahdollisen perhe-eläkkeen. Työeläkkeelle vuonna 2012 siirtyneiden keskimääräinen vanhuuseläke oli 1 709 euroa.

Tässä katsauksessa tarkastellaan kokonaiseläkkeisiin ja niiden nettotasoon vaikuttavien tekijöiden määräytymistä vuonna 2014. Työeläkkeen määräytymisen perustiedot esitetään luvussa 2. Kansaneläkkeen, sen lisien ja takuueläkkeen määräytymistä käsitellään luvussa 3, liikenne- ja tapaturmavakuutuksen mukaisia korvauksia luvussa 4 ja verotuksen periaatteita luvussa 5. Luvussa 6 on laskettu kokonaiseläkkeiden brutto- ja nettotasoja sekä eläkkeen suhdetta edeltävään palkkatasoon eri tulotasoilla. Myös nettoeläkkeen muutos 2005–2014 on esitetty.

2 Työeläke

Työeläkkeenä voidaan maksaa vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkettä sekä osa-aika-eläkettä. Lakisääteisen työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansioiden määrä, iästä riippuva karttumisprosentti, jokaiselle syntymävuosiluokalle laskettava elinaikakerroin sekä indeksitarkistukset.

Karttunut työeläke lasketaan erikseen kultakin kalenterivuodelta vuodesta 2005 lähtien. Ennen vuotta 2005 ansaittu eläke lasketaan tuolloin voimassa olleiden lakien mukaan. Eri työeläkelakien alaisesta työskentelystä ja yrittäjätoimintajaksoista karttuneet eläkkeet lasketaan yhteen. Lopuksi työeläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Työeläkkeet yhteensovitetaan lakisääteisten tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisien etuuksien kanssa. Ne ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, joten työeläkettä maksetaan vain siltä osin kuin työeläke on näitä suurempi.

Lakisääteisen työeläkejärjestelmän alkuaikoina yksityiseen työsuhteeseen liittyi yleisesti rekisteröity lisäeläke. Rekisteröidyt lisäeläkejärjestelmät suljettiin vuoden 2001 alusta lähtien, eikä uusia lisäeläkevakuutuksia ole tämän jälkeen voinut enää rekisteröidä. Ennestään vakuutuksen piirissä olevilla säilyi oikeus lisäeläkkeeseen. Vuoden 2014 alusta voimaan tulleen lain mukaan rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutusten voimassaolo päättyy 31.12.2016. Samalla päättyy vakuutusmaksuvelvollisuus ja lisäeläkkeen karttuminen.

2.1 Vanhuuseläke

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia kunkin työssäolovuoden ansioista 18–52-vuotiaana. Tämän jälkeen karttumisprosentti on 53–62-vuotiaana 1,9 ja 63–67-vuotiaana 4,5. Eläke tarkistetaan elinaikakertoimella (ks. 2.5).

Sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista (palkattomilta ajoilta) eläkettä karttuu 1,5 prosenttia. Eläkkeen kanssa rinnakkaisesta työsuhteesta ja yrittäjätoiminnasta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia 68 vuoden täyttämiseen asti. Vanhuuseläkkeellä oleva voi työskennellä rajattomasti ilman, että eläkettä pienennetään.

Eläkkeen laskentaa varten työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon ja niistä vähennetään kutakin vuotta vastaava palkansaajan työeläkemaksu.

Lakisääteisessä työeläkejärjestelmässä voi jäädä vanhuuseläkkeelle aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Varhennettu vanhuuseläke poistettiin vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneiltä. Siten vuonna 2014 varhennettuja vanhuuseläkkeitä voivat saada vielä vuonna 1951 syntyneet, jotka täyttävät vuoden aikana 63 vuotta, sekä eräät erityisryhmät. Varhennusvähennys on 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkettä varhennetaan 63 vuoden iästä. Työttömyyspäivärahaa lisäpäiväraha-oikeuden perusteella saavan pitkäaikaistyöttömän oikeus varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana poistuu vasta vuonna 1958 ja sen jälkeen syntyneiltä.

Eläkettä voidaan lykätä yli 68 vuoden iän. Lykättyä vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkäytyy yli 68 vuoden iän.

2.2 Työkyvyttömyyseläke

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyysetuudet ovat työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki ja osakuntoutustuki. Täyttä eläkettä maksetaan henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 3/5 ja osaeläkettä henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 2/5. Osatyökyvyttömyyseläke on määrältään puolet vakuutetun täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Kuntoutustuki myönnetään aina määräajaksi ja se on työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen.

Työkyvyttömyyseläke koostuu työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä. Tulevan ajan eläke lasketaan eläketapahtumavuoden alusta sen kuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Tulevan ajan eläkkeen perusteena ovat pääsääntöisesti viiden eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot. Eläkkeen karttumisprosentti tulevalta ajalta on 1,5.

Työkyvyttömyyseläke kerrotaan eläketapahtumavuonna 62 vuotta täyttävän ikäluokan elinaikakerroimella. Elinaikakerrointa sovelletaan ainoastaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan. Kertoimen vaikutus on tällöin lievempi kuin vasta vanhuuseläkkeeseen sovellettuna. Elinaikakerroin ei muutu, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tai kuntoutustukeen tehdään pysyvä kertakorotus, kun eläke on jatkunut viisi täyttä kalenterivuotta. Kertakorotuksen määrä riippuu eläkkeensaajan iästä korotusvuoden alussa. Korotusprosentti on 24–31-vuotiailla 25 ja se laskee tästä yli 31-vuotiailla prosenttiyksikön ikävuotta kohden. Korotusvuoden alussa yli 55 vuoden ikäisille ei kertakorotusta enää tule.

Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita eläkkeen rinnalla enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta. Vuosille 2010–2013 säädettyä väliaikaista työhönpanuun edistämislakia (TyEdL) jatketaan vuoden 2016 loppuun asti. Lain mukaan sekä täyden että osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana voi ansaita aina vähintään 743,38 euroa kuukaudessa (vuonna 2014).

Kun työkyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ylittävät ansaintarajat, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Sekä lepäämisen että työkyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuosityöansioista.

2.3 Palkattomat jaksot

Eläkettä kartuttavat taulukossa 1 näkyvät sairaus- ja kuntoutusetuudet, vanhempainpäivärahat, työttömyysetuudet ja koulutusetuudet. Eläkkeeseen rinnastettavaa etuutta karttuu myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta, mistä säädetään erillislaissa (VEKL).

Ansiosidonnaisista sosiaalietuksista karttuu eläkettä sen työansion perusteella, jonka mukaan kyseisen sosiaalietuuden määrä on laskettu. Sosiaalietuuden perusteena oleva työansio määritellään jokaisessa sosiaalietuslajissa omalla tavallaan. Etuuden peruste otetaan huomioon eri tavalla laskettaessa ansaittua eläkettä ja tulevan ajan eläkettä.

Sekä tutkintoon johtaneesta opiskelusta että lapsenhoidosta karttuu erillislain mukaista etuutta saman kiinteän euromäärän perusteella. Etuusansio otetaan huomioon tulevan ajan ansioissa kaksinkertaisena, kun työkyvyttömyys on alkanut vuonna 2010 tai sen jälkeen.

Eläkettä karttuu ylemmän korkeakoulututkinnon perusteella viideltä vuodelta, ammatti-korkeakoulututkinnon perusteella neljältä vuodelta sekä alemman korkeakoulututkinnon ja ammatillisen perustutkinnon perusteella kolmelta vuodelta. Jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, oikeus etuuteen on kuitenkin yhteensä enintään viideltä vuodelta.

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia etuuden perusteena olevasta ansiosta. Sosiaalietuuksista karttuu eläkettä silloin, kun työansioita on työuran aikana ollut vähintään 16 965,05 euroa (vuoden 2014 tasossa).

Taulukko 1.

Sosiaalietuuden perusteena olevan ansion huomioon ottaminen eläkkeessä. Rahamäärät ovat vuoden 2014 tasossa.

Etuus	Sosiaalietuuden perusteesta otetaan huomioon ansaitussa eläkkeessä	Otetaan huomioon tulevan ajan eläkkeessä
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	117 %	117 %
– Työnantajalle maksetulta ajalta (työnantaja maksaa äitiysajan palkkaa)	17 %	17 %
– Vähimmäistasoinen	706,87 €/kk	706,87 €/kk
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	75 %	100 %
Kuntoutusraha (Kela, työeläkelait, LITA)	65 %	100 %
LITA-ansionmenetyskorvaukset	65 %	100 %
Aikuiskoulutustuki	65 %	100 %
Sairauspäiväraha ja erityishoitoraha	65 %	100 %
Vuorottelukorvaus	55 %	100 %
Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki	0 %	1 413,75 €/kk
Sairauspäiväraha peruspäivärahan jälkeen	0 %	1 413,75 €/kk
Kotihoidontuki	706,87 €/kk	1 413,75 €/kk
Tutkinto	706,87 €/kk	1 413,75 €/kk

Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Päiväkohtaiset etuuden perusteet kerrotaan etuuspäivien lukumäärällä, jotta saadaan etuuskohtainen vuosiansio.

2.4 Indeksit

Työuran aikaiset ansiotulot tarkistetaan eläkettä määrättäessä eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Vuonna 2014 palkkakerroin on 1,350 eli nousua edellisestä vuodesta on 1,73 prosenttia. Palkkakertoimessa palkansaajien ansiotason muutoksen paino on 0,8 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,2. Palkkakertoimella tarkistetaan vuosittain myös työeläkelaeissa säädettyt rahamäärät, jotka säätelevät muun muassa eläkelakien mukaisen vakuuttamisen ja karttumisen ehtoja.

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alussa työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 0,2 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,8. Vuonna 2014 työeläkeindeksin pisteluku on 2509 eli nousua edellisestä vuodesta on 1,37 prosenttia.

Palkkakerroin ja työeläkeindeksi määrätään Tilastokeskuksen laskemien virallisten ansiotasoindeksi- ja kuluttajahintaindeksisarjojen perusteella. Ansiotasoindeksi mittaa kaikkien palkansaajien säännöllisen työajan ansioiden kehitystä. Palkkakerointa ja työeläkeindeksiä laskettaessa ansiotasoindeksin muutoksesta vähennetään alle 53-vuotiaan palkansaajan työeläkemaksun kasvun osuus. Hintaindeksinä käytetään kansallista kuluttajahintaindeksiä. Ansiotason ja kuluttajahintojen toteutunutta vuosimuutosta mitataan kolmanneljänneksistä kolmanteen vuosineljännekseen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antaa palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vuosittain asetuksella lokakuun loppuun mennessä.

2.5 Elinaikakerroin

Vuodesta 2010 lähtien alkavat vanhuuseläkkeet on tarkistettu elinaikakertoimella, jonka avulla eläkkeet sopeutetaan automaattisesti elinajanodotteen muutoksiin.

Elinajanodotteen ollessa nousussa elinaikakerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä, mutta ei kavenna eläkkeensaajan koko vanhuuseläkeajalta maksettavaa eläkekertymää, jos eläkkeensaaja elää elinajanodotteen pidentymistä vastaavaan ikään.

Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Vuodelle 2014 elinaikakerroin saa arvon 0,97552 ja se koskee vuonna 1952 syntyneiden vanhuuseläkkeitä. Kerroin koskee myös tätä nuorempaa eläkkeelle siirtyviä, joilla on oikeus alempaan eläkeikään. Vuoden 2014 elinaikakerrointa sovelletaan myös tänä vuonna alkaviin työkyvyttömyyseläkkeisiin, kuitenkin ainoastaan työkyvyttömyyden alkuun mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan.

Tänä vuonna 63–66-vuotiaana eläkkeelle siirtyvien eläke tarkistetaan ikäluokalle aiemmin vahvistetulla kertoimella. 67-vuotiaana tai vanhempana vuonna 2014 eläkkeelle jäävän eläkkeeseen elinaikakerroin ei vaikuta.

Taulukko 2.

Vuonna 2014 eläkkeelle siirtyvän elinaikakerroin iän mukaan.

Eläkkeellesiirtymisikä	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Kuukausieläkkeen pienennys, %
62	1952	0,97552	2,4
63	1951	0,97914	2,1
64	1950	0,98351	1,6
65	1949	0,98689	1,3
66	1948	0,99170	0,8
67	1947	1,00000	0,0

Elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeeseen edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei sovelleta varsinaiseen perhe-eläkkeeseen vaan sen vaikutus on mukana edunjättäjän eläkkeessä, jonka pohjalta perhe-eläke on laskettu.

Elinaikakerrointa ei sovelleta kansaneläkkeen määrään. Kansaneläkettä saavalla kansaneläke kompensoi noin puolet elinaikakertoimen vaikutuksesta työeläkkeeseen. Takuueläkettä saavalla kansaneläke ja takuueläke kompensoivat koko elinaikakertoimen vaikutuksen.

2.6 Perhe-eläke

Leskeneläkettä maksetaan tietyin edellytyksin edunjättäjän aviopuolisolle ja entiselle aviopuolisolle. Samaa sukupuolta olevien rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuolisoon. Lapseneläkkeeseen ovat oikeutettuja edunjättäjän alle 18-vuotiaat lapset.

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke. Jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä tai hän oli osa-aika-eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena käytetään eläkettä, jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinhetkellään.

Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän täyden työeläkkeen suuruinen. Leski ja lapset saavat alla olevan taulukon mukaisen osuuden edunjättäjän työeläkkeestä.

Taulukko 3.

Perhe-eläkkeen osuudet.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4–
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Jos edunsaajina ei ole lapsia eikä leski ole eläkkeellä, leskelle maksetaan täyttä (6/12) leskeneläkettä kuuden kuukauden ajan. Sen jälkeen lesken omat laskennalliset työeläketulot vähentävät leskeneläkettä.

Lesken saamaa perhe-eläkettä, eli edunjättäjän eläkkeen puolikasta, vähentää se lesken eläketulo, joka ylittää 675,00 euroa kuukaudessa Tämä leskeneläkkeen vähennyksen peruste kehittyy palkkakertoimen mukaisesti.

Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti (ei lapsia):

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = 0,5 \times \text{edunjättäjän eläke} - 0,5 \times (\text{lesken eläke} - 675,00)$$

2.7 Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen voi saada 61–67-vuotias vakuutettu, jolla on riittävästi työuraa eläkettä edeltävinä vuosina. Osa-aikaeläkkeen hakijan on siirryttävä kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön eikä hän saa saada muuta omaan työuraan perustuvaa eläkettä. Osa-aikatyöhön siirryttäessä ansioiden pitää pienentyä 35–70 prosenttiin aiemmista vakiintuneista ansioista.

Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia vakiintuneen ansion ja osa-aikaisten ansioiden erotuksesta (työansioiden alenemasta). Eläkkeen määrä saa kuitenkin olla enintään 75 prosenttia osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Osa-aikaeläke tarkistetaan, jos tulot ovat kasvaneet tai vähentyneet vähintään 15 prosenttia.

Osa-aikaeläkkeen aikana työansioista karttuu vanhuuseläkettä iän mukaisten karttumisprosenttien mukaan. Ennen vuotta 1953 syntyneillä vanhuuseläkettä karttuu myös ansion alenemasta, 0,75 prosenttia vuodessa. Vuonna 1953 tai sen jälkeen syntyneellä henkilöllä ei kartu eläkettä ansion alenemasta.

3 Kansaneläke ja takuueläke

Kansaneläkejärjestelmästä maksettavat kansaneläke- ja takuueläke-etuudet turvaavat perustoimeentulon, jos työeläketurva jää pieneksi tai sitä ei ole karttunut ollenkaan. Kansaneläkejärjestelmän toimeenpanosta vastaa Kela. Kansaneläkejärjestelmän etuudet ja kansaneläke-rahaston toimintakulut rahoitetaan täysin valtion budjetista.

3.1 Kansaneläkkeen määräytyminen

Kansaneläkelaisissa määritellyt ja Kelan maksamat eläkkeet ovat vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläke. Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläke määräytyvät samalla tavalla. Perhe-eläkkeen määräytymisestä on kerrottu omassa luvussaan. Takuueläke täydentää edellä mainittuja eläkkeitä, jos kokonaiseläke jää matalaksi.

Kansaneläkkeen määrä riippuu eläkkeensaajan ansioeläketuloista, perhesuhteista ja asumisajasta Suomessa. Kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2014 on yksin elävälle henkilölle 633,91 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 562,27 euroa kuukaudessa. Kansaneläke pienenee eläketulojen kasvaessa siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä. Kansaneläke alkaa pienentyä kuitenkin vasta, kun eläketulot ylittävät rajatulon, joka on 55,95 euroa kuukaudessa vuonna 2014. Pienin maksettava kansaneläke vuonna 2014 on 6,74 euroa kuukaudessa.

$$\text{Kansaneläke} = \text{Täysi kansaneläke} - 0,5 \times (\text{muut eläketulot} - \text{alempi rajatulo})$$

Kansaneläkejärjestelmässä vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. Vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneet voivat saada varhennetun vanhuuseläkkeen ja takuueläkkeen aikaisintaan 63-vuotiaana. Ennen vuotta 1952 syntyneet, eli vuonna 2014 vielä vuonna 1951 syntyneet, voivat saada varhennetun vanhuuseläkkeen 62-vuotiaana. Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia kuukautta kohti.

Ennen vuotta 1958 syntyneellä työttömyyspäivärahaa lisäpäivärahaoikeuden perusteella saavalla pitkäaikaistyöttömällä on oikeus kansaneläkelain mukaiseen varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 62 vuoden iässä. Tätä myöhemmin syntyneillä on oikeus vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 63 vuoden iässä.

Jos vanhuuseläkkeen haluaa lykätä alkamaan myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkettä korotetaan 0,6 prosenttia kutakin lykättyä kuukautta kohti.

Kansaneläkejärjestelmän etuuksia tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Kansaneläkeindeksi määrätään vuosittain elinkustannusindeksin perusteella. Kansaneläkeindeksin pisteluku seuraavalle vuodelle lasketaan jakamalla kuluvan vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien (heinä-, elo- ja syyskuun) elinkustannusindeksin pistelukujen kokonaislukuun ilmoitettu keskiarvo luvulla 1,16. Kansaneläkelaitos vahvistaa seuraavan kalenterivuoden

kansaneläkeindeksin pisteluvun kunkin vuoden lokakuun loppuun mennessä ja uuden indeksin mukaisia etuuksia maksetaan seuraavan vuoden tammikuun alusta lähtien.

Vuonna 2014 kansaneläkeindeksin pisteluku on 1630. Pisteluvun muutos edellisvuodesta on 1,3 prosenttia, mutta tästä 0,7 prosenttiyksikön osuus otettiin huomioon aikaistettuna useimmissa etuuksissa jo vuonna 2013. Siten vuonna 2014 Kelan eläkkeet nousevat edellisvuodesta noin 0,6 prosenttia.

Taulukko 4.

Täysi kansaneläke vuonna 2014, euroa kuukaudessa.

	Täysi kansaneläke	Työeläke, jolla ei saa kansaneläkettä
Yksin asuva	633,91	1 310,30
Avo- tai avioliitossa	562,27	1 166,96

Kansaneläkettä laskettaessa otetaan eläketulona huomioon:

- lakisääteiset työeläkkeet
- työnantajan järjestämät vapaaehtoiset eläkejärjestelyt
- työeläkkeen varhennetun vanhuuseläkkeen varhennusvähennys (perhe-eläkkeessä edunjättäjän varhennusvähennystä ei lisätä tuloksi)
- maatalousyrittäjien luopumistukeen sisältyvä MYEL-osa
- tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaiset korvaukset, mutta ei näihin maksettuja kertakorotuksia.

Kansaneläkettä laskettaessa henkilön työeläketuloa ei kuitenkaan ole:

- 63 ikävuoden jälkeen tehdystä työstä karttunut työeläkkeen osa vuodesta 2005 alkaen
- työeläkkeen lapsikorotus
- työeläkkeen kuntoutuskorotus
- työeläkkeen lykkäyskorotus (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä)
- opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut osa (VEKL) (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä)
- työkyvyttömyyseläkkeeseen viiden vuoden jälkeen maksettava kertakorotus (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä).

Kansaneläkejärjestelmän leskeneläkkeessä lesken tulona otetaan huomioon työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen koko maksettava määrä. Myös perhe-eläkkeeseen sisältyvä edunjättäjän 63–67-vuotiaana ansaitsema 4,5 prosentin karttuma siis pienentää kansaneläkettä.

Ulkomailta maksettavat eläkkeet ja korvaukset pienentävät tietyin edellytyksin kansaneläkettä. Kansaneläkkeen määrää pienentää toisen EU-maan maksama työeläke samalla lailla kuin Suomen työeläke sovellettaessa EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004.

Kansaneläkkeessä otetaan tulona huomioon ulkomailta maksettavat:

- työ- ja virkasuhteeseen sekä yrittäjätoimintaan perustuvat lakisääteiset ja vapaaehtoiset työeläkkeet
- työtapaturmaan perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- liikennevahinkoon perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- sotilasvammaan perustuvat perhe-eläkkeet
- maatalousyrittäjien luopumisetuusia vastaavat etuudet
- kansaneläkettä ja kansaneläkelain mukaista perhe-eläkettä vastaavat eläkkeet.

Kansaneläkelaitos laskee kansaneläkkeen määrän käyttäen vuositasoisia euromääriä. Työeläkkeen määrä kuukaudessa kerrotaan kahdellatoista ja pyöristetään lähimpään euroon. Rajatulot ovat laskennassa vuositasoisina. Lopullinen kansaneläke maksetaan kuukausitasoiseksi muunnettuna lähimpään senttiin pyöristettynä.

3.2 Perhe-eläke

3.2.1 Leskeneläke

Kansaneläkelain mukaiseen leskeneläkkeeseen on oikeus vain alle 65-vuotiaalla leskellä. Leskeneläkettä maksetaan silloin, kun leski ja edunjättäjä olivat avioliitossa ja he olivat menneet naimisiin ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta. Avopuolison kuoleman jälkeen leski ei voi saada leskeneläkettä, mutta avopuolison lapset voivat saada Kelasta lapseneläkettä.

Leskeneläke muodostuu alku- ja jatkoeläkkeestä. Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen kuuden kuukauden ajan puolison kuoleman jälkeen. Alkueläke on vakiomääräinen, eivätkä siihen vaikuta lesken omat tulot tai omaisuus. Vuonna 2014 alkueläkkeen määrä on 326,94 euroa kuukaudessa.

Jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi, lesken jatkoeläke on vähintään perusmäärän (102,41 €/kk) suuruinen ja lisäksi voidaan maksaa tuloista riippuen täydennysmäärää. Täydennysmäärää ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 118,88 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 975,63 €/kk).

Jatkoeläkkeenä voidaan maksaa vain tuloista riippuvaa täydennysmäärää, jos leskellä ei ole huollettavanaan alle 18-vuotiasta lasta. Jos leskellä on tuloja enemmän kuin 55,95 euroa kuukaudessa, täydestä täydennysmäärästä vähennetään puolet ylimenevistä tuloista¹. Leskeneläkettä ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 105,46 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 962,21 €/kk).

¹ Lesken jatkoeläkkeessä tuloina otetaan huomioon 60 prosenttia työtuloista, työttömyysturvasta, sairauspäivärahasta ja lasten kotihoidontuen hoitorahasta. Täysimääräisinä otetaan huomioon lesken omat eläkkeet, leskelle puolison jälkeen maksetut perhe-eläkkeet, korkotulot ja osingot, muut pääomatulot ja YEL- ja MYEL-työtulo.

Taulukko 5.*Leskeneläkkeen määrä vuonna 2014, euroa kuukaudessa.*

Alkueläke (6 kk)	326,94
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun alle 18-vuotiaita lapsia	633,91
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun ei alle 18-v. lapsia	
– yksin asuva	531,50
– avo- tai avioliitossa	459,87

3.2.2 Lapseneläke

Lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottolapselle tai lapselle, jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi. Päätoimisesti opiskeleva 18 vuotta täyttänyt voi saada Kelalta ns. koululaiseläkettä 21 vuoden iän täyttämiseen asti. Siihen kuuluu vain lapseneläkkeen perusmäärä. Jos lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat ovat kuolleet, lapseneläke maksetaan kummankin jälkeen erikseen (täysorpo).

Lapseneläkkeeseen kuuluu tuloista riippumaton perusmäärä sekä täydennysmäärää, jota maksetaan, jos muut kuin Kelan maksamat perhe- tai huoltoeläkkeet ovat alle 237,88 euroa kuukaudessa.

$$\text{Lapseneläke} = \text{perusmäärä} + (\text{täysi täydennysmäärä} - 0,5 \times (\text{muut perhe-eläkkeet} - \text{rajatulo}))$$

Taulukko 6.*Lapseneläke vuonna 2014, euroa kuukaudessa.*

Perusmäärä	60,15
Lapsen täydennysmäärä	90,99
Täysi lapseneläke	151,14
Rajatulo = tulo, jolla saa täyden eläkkeen	55,95

3.3 Takuueläke

Takuueläke on tarkoitettu pienten eläketulojen saajille. Takuueläkettä ei kuitenkaan makseta, jos henkilö saa pelkästään osa-aikaeläkettä, osatyökyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä. Takuueläke on veronalainen etuus ja sitä maksetaan vain Suomessa asuville henkilöille.

Takuueläke on Kelan hoitama eläke-etuus ja se korottaa vähimmäiseläkkeen määrän 743,38 euroon kuukaudessa. Vähimmäiseläke korotetaan samaan tasoon sekä yksinasuvilla että avo- tai avioliitossa asuvilla. Pelkkää kansaneläkettä saava, puolison kanssa asuva saa takuueläkettä enimmillään 181,11 euroa kuukaudessa. Pienin maksettava takuueläke on 6,74 euroa kuukaudessa. Takuueläkettä tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Takuueläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta mutta siihen sovelletaan samaa varhennusvähennystä kuin kansaneläkkeeseen. Näin takuueläke voidaan myöntää kansaneläkkeen tavoin aikaisintaan 63-vuotiaana.

Takuueläkkeen määrään vaikuttavat henkilön saamat muut, myös ulkomailta saadut, eläketulot. Siihen eivät vaikuta eläkettä saavan hoitotuki, rintamalisät eikä eläkkeen lapsikorotus. Takuueläkettä eivät myöskään pienennä ansiotulot, pääomatulot eikä omaisuus tai omaishoidon tuki. Takuueläke otetaan kuitenkin tulona huomioon eläkkeensaajan asumistukea laskettaessa.

65 vuotta täyttäneillä tai 16 vuotta täyttäneillä ja kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömillä maahanmuuttajilla on myös oikeus takuueläkkeeseen, jos asumisaikavaatimukset täyttyvät. Takuueläke korvasi Kelan maksaman maahanmuuttajien erityistuen. Takuueläkettä voi saada 65 vuotta täyttänyt tai työkyvytön maahanmuuttaja asuttuaan Suomessa vähintään kolme vuotta.

Takuueläke = 743,38 – muut eläketulot

3.4 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan

Kansaneläkettä ja takuueläkettä voi saada Suomessa asuva henkilö, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Nuorelle henkilölle myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen ja sen perusteella myönnettävän takuueläkkeen suhteen ei edellytetä asumisaikavaatimusta.

Perhe-eläkkeen voi saada, jos edunjättäjä oli 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Leskeneläkkeen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että myös leski on asunut Suomessa ennen edunjättäjän kuolemaa vähintään kolmen vuoden ajan 16 vuotta täytettyään ja muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Lapseneläkkeen osalta edellytetään, että lapsi on asunut Suomessa edunjättäjän kuollessa tai muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004 sovellettaessa eläkeoikeutta varten otetaan tarvittaessa huomioon myös henkilölle toisesta EU-maasta eläkeoikeutta ja eläkkeen laskentaa varten karttuneet ajat. Jos henkilöllä ei ole missään maassa yhden vuoden vakuutusaikaa, hänellä on oikeus kuitenkin kansaneläkkeeseen, jos hän on viimeksi ollut vakuutettuna Suomessa ja kaikkien maiden vakuutusajaksi on yhteensä vähintään 3 vuotta.

Jos asumisaikavaatimukset täyttyvät mutta hakija tai edunjättäjä on asunut Suomessa alle 80 prosenttia 16 vuoden iän täyttämisen ja eläkkeen alkamisen tai 65 vuoden täyttämisen välisestä ajasta, suhteutetaan kansaneläke sekä leskeneläke Suomessa asuttuun aikaan. Lapseneläkettä ja takuueläkettä ei suhteuteta asumisaikaan.

3.5 Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajien asumistukea voi hakea pienituloinen 65 vuotta täyttänyt henkilö tai alle 65-vuotias eläkkeensaaja, joka asuu pysyvästi Suomessa vuokra- tai omistusasunnossa. Jos molemmat puoliset saavat asumistukeen oikeuttavia eläkkeitä tai ovat täyttäneet 65 vuotta, he hakevat asumistuen yhteisesti kummallekin ja tuki maksetaan heille puoliksi.

Eläkkeensaajien asumistukea ei makseta osatyökyvyttömyyseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen saajille, eikä alle 65-vuotiaana varhennettua Kelan vanhuuseläkettä tai työeläkeläkeen mukaista vanhuuseläkettä saaville. Asumistuen maksaminen jatkuu kuitenkin, kun työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke muuttuu työeläkeläkien mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi ennen 65 vuoden ikää.

Vuonna 2014 asumistukea voidaan maksaa, jos hakijalla on asumiskustannuksia vähintään 711 euroa vuodessa. Pienin maksettava asumistuki on 6,74 euroa kuukaudessa. Eläkkeensaajien asumistuki on 85 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista, jotka ylittävät omavastuuosuuden. Perusomavastuu on kaikilla hakijoilla 615,33 euroa vuodessa. Hakijan ja hänen puolisonsa tuloista riippuen perusomavastuun päälle voidaan laskea lisäomavastuu. Lisäomavastuu on 40 prosenttia siitä tulojen osasta, joka ylittää perhesuhteiden mukaisesti määräytyvät tulorajat. Eläkkeensaajien asumistuen suuruuteen vaikuttavat lähes kaikki omat ja puolison jatkuvasti saamat tulot. Asumistukea ei suhteuteta asumisaikaan.

Asumistuki =

$0,85 \times (\text{hyväksytyt asumiskustannukset} - (\text{perusomavastuu} + \text{mahdollinen lisäomavastuu}))$

Asumiskustannusten enimmäismäärät määräytyvät asuinkunnan ja samassa asunnossa asuvien lasten lukumäärän perusteella. Enimmäismääriä korotetaan 20 prosentilla, jos asumistuen saajan luona asuu 1–2 alle 16-vuotiaasta lasta ja 40 prosentilla, jos hänen luonaan asuu vähintään kolme lasta (taulukko 7).

Taulukko 7.

Asumiskustannusten enimmäismäärät vuonna 2014, euroa vuodessa.

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	7 705	7 086	6 216
1–2 lasta	9 246	8 503	7 459
3– lasta	10 787	9 920	8 702

Kuntaryhmä I Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa.

Kuntaryhmä II Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa ja Vihti.

Kuntaryhmä III muut kunnat.

Taulukko 8.*Lisäomavastuun tuloajat vuonna 2014.*

	€/v	€/kk
Yksin asuva	8 746	728,83
Puoliso, jolla ei oikeutta asumistukeen	12 820	1068,33
Puoliso, jolla oikeus asumistukeen	14 048	1170,67

Taulukko 9.*Enimmäismääräinen asumistuki vuonna 2014, euroa kuukaudessa.*

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Lapseton	502,18	458,34	396,71
1–2 lasta	611,34	558,71	484,76
3– lasta	720,49	659,08	572,81

3.6 Muut lisät

Alla olevaan taulukkoon on koottuna eläkkeensaajan hoitotukien, lapsikorotuksen, rintamalisien ja veteraanilisän määrät vuonna 2014. Eläkkeensaajien hoitotuesta säädetään vammaistukilaissa, ja siitä korvataan sairaan ja vammaisen eläkkeensaajan kotona asumisen kuluja ja erityiskustannuksia. Eläkkeensaajan hoitotukia ovat perus-, korotettu- ja ylin hoitotuki, joita myönnetään avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella.

Kela myöntää lapsikorotusta eläkkeensaajille alle 16-vuotiaista lapsista. Sotaveteraanit voivat saada rintamalisää ja ylimääräistä rintamalisää. Lisäksi ylimääräistä rintamalisää ja korotettua tai ylintä hoitotukea saaville Kela maksaa veteraanilisää.

Taulukko 10.*Muiden lisien määriä vuonna 2014, euroa kuukaudessa.*

Asumisaikaan suhteutettavat eläkkeensaajan vammaisetuudet		Asumisaikaan suhteuttamattomana maksettavat eläkeetuuden osat	
Perushoitotuki	62,21	Lapsikorotus	22,11
Korotettu hoitotuki	154,86	Rintamalisä	49,53
Ylin hoitotuki	327,46	Ylimääräinen rintamalisä	25–45 % 102,41 euroa ylittävää kansaneläkkeen määrästä (vähintään 6,35 €, enintään 239,18 €)
		Veteraanilisä	105,06

4 Liikenne- ja tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet

Pääsääntöisesti kaikki työsuhhteessa olevat henkilöt ovat vakuutettuja lakisääteisen tapaturmavakuutuksen mukaan. Tapaturmavakuutus korvaa työtapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuneet ansionmenetykset ja sairaanhoitokulut. Lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta maksetaan päivärahaa vuoden ajan ja työkyvyttömyyden jatkuessa tämän jälkeen tapaturmaeläkettä. Vakuutuksesta maksetaan myös mm. tutkimus- ja hoitokustannukset, haittaraha pysyvistä haitasta, ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus sekä kuolemantapauksessa hautausapu ja omaisille perhe-eläkettä.

Tapaturmavakuutuksen mukaisen päivärahan suuruus on neljän viikon ajan tapaturmapäivän jälkeen saman suuruinen kuin työntekijälle maksettu sairausajan palkka, tai se määräytyy tapaturmaa edeltäneiden neljän viikon työnansioiden perusteella. Neljän ensimmäisen viikon jälkeen päivärahan suuruus on 1/360 vahingoittuneen vuosityöansioista. Päivärahaa voidaan maksaa myös osakorvauksena, jos työkyvyttömyys ja ansioiden aleneminen on osittaista. Työkyvyn alentuman tulee olla vähintään 10 prosenttia.

Täysi tapaturmaeläke on 85 prosenttia vuosityöansioista alle 65-vuotiaalle ja 70 prosenttia vuosityöansioista 65 vuotta täyttäneelle. Myös tapaturmaeläke voidaan maksaa osakorvauksena, jos työkyvyttömyys ja ansioiden aleneminen on vähintään 10 prosenttia.

Jos henkilö loukkaantuu liikenneonnettomuudessa, hän saa liikennevakuutuslain mukaista korvausta. Liikennevakuutuksesta korvataan muun muassa sairaanhoitokulut, ansionmenetys, tilapäinen ja pysyvä haitta sekä lesken ja lasten elatuksen menetys. Henkilövahingoista maksettaville erilaisille korvauksille ei ole enimmäismäärää, vaan korvaus suoritetaan todellista vahinkoa vastaavana.

Tapaturmavakuutuksen päivärahan ja liikennevakuutuksen mukaisen ansionmenetyskorvauksen ajalta karttuu uutta työeläkettä.

Tapaturma- ja liikennevakuutuksesta maksettavat korvaukset ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia. Ensisijaisia etuuksia ovat:

- tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha tai tapaturmaeläke
- liikennevakuutuslain mukainen omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke
- tapaturmavakuutuksen ansionmenetyskorvaus kuntoutuksen ajalta
- liikennevakuutuksen ansionmenetyskorvaus kuntoutuksen ajalta
- sotilastapaturmalain mukainen päiväraha tai tapaturmaeläke.

Vahingoittunut saa siis työeläkettä vain siltä osin, kuin hänen työeläkkeensä on suurempi kuin tapaturmasta tai liikennevahingosta saatu ansionmenetyskorvaus. Ensisijaiset etuudet eivät kuitenkaan vaikuta vähentävästi vahinkotapahtuman jälkeisen työskentelyn perusteella karttuneeseen työeläkkeeseen.

Lakisääteinen tapaturmavakuutus on ensisijainen liikennevakuutukseen nähden.

5 Verotus

Työeläke, kansaneläke ja takuueläke ovat verotettavaa ansiotuloa. Verotonta tuloa ovat kuitenkin esimerkiksi kansaneläkkeen lapsikorotus, eläkkeensaajien hoitotuki, rintamalisä, veteraanilisä ja asumistuki.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke ja muu vakuutus-suoritus on veronalaista pääomatuloa vuoden 2005 alusta voimaan astuneen lain mukaan. Aikaisemmin vapaaehtoinen eläkevakuutus kuului ansiotuloverotuksen piiriin. Työnantajan järjestämä kollektiivinen lisäeläke ja kertamaksullinen eläke kuuluvat ansiotuloverotuksen piiriin.

5.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa

Tuloista on oikeus vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot sekä valtionverotuksessa valtionverotuksen vähennykset ja kunnallisverotuksessa kunnallisverotuksen vähennykset.

Ansiotuloista tehtävien vähennysten lisäksi verosta tehtäviä vähennyksiä ovat työtulovähennys, valtionverotuksen invalidivähennys, elatusvelvollisuusvähennys, kotitalousvähennys, alijäämähyvitys ja erityinen alijäämähyvitys.

Tässä on käsitelty vain muutamia eläkkeensaajan ja palkansaajan oleellisia vähennyksiä. Vähennyksistä on kerrottu lisää liitteessä 1.

Eläkkeensaaja voi saada kunnallisverotuksessa eläketulovähennyksen ja perusvähennyksen sekä valtionverotuksessa eläketulovähennyksen ja mahdollisen invalidivähennyksen. Kunnallisverotuksen invalidivähennys lasketaan vain, jos verovelvollisella on muuta ansiotuloa kuin eläketuloa.

Kunnallisverotuksen eläketulovähennys määräytyy kansaneläkkeen täyden määrän perusteella. Siten se nousee kansaneläkkeen indeksikorotusten ja tasokorotusten seurauksena. Vähennyksen täysi määrä vuonna 2014 on 8 950 euroa.

Valtionverotuksessa eläketulovähennyksen kasvattamisella on pyritty keventämään eläketulojen verotusta 2000-luvun loppupuolelta lähtien. Eläketulovähennyksen vuoksi valtionverotus kohdistuu vuonna 2014 vastaajaan 2 000 euron kuukausieläkkeisiin.

Valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä laski edellisvuoden 12 630 eurosta 12 610 euroon. Viime vuonna Kelan eläkkeiden aikaistettu indeksikorotus siirsi myös eläketulovähennyksen korotusta vastaavasti ja lisäksi valtionverotuksen eläketulovähennystä alentaa tuloveroasteikon alarajan nousu.

Taulukko 11.

Eläketulovähennyksen täysi määrä sekä vuosituloraja, josta alkaen eläkkeensaaja alkaa maksaa veroa ja vuosituloraja, josta alkaen vähennystä ei saa enää lainkaan.

	Täysi vähennys	Eläke, josta alkaen veroa	Eläke, josta ei enää vähennystä
Kunnallisverotus	8 950	10 840	25 223
Valtionverotus	12 610	23 930	41 270

Valtionverotuksessa alin verotettava eläketulo nousi noin 120 euroa edellisvuodesta 23 930 euroon. Eläketulovähennyksen sekä perusvähennyksen johdosta pienituloinen eläkkeensaaja ei maksa kunnallisveroa alle 10 840 euron vuosieläkkeestä (903 €/kk). Eläketulovähennys ulottuu 25 223 euron vuosituloihin (2 102 €/kk) asti.

Palkansaaja saa tulonhankkimisvähennyksen sekä kunnallisverotuksessa perusvähennyksen ja ansiotulovähennyksen ja valtionverotuksessa työtulovähennyksen. Palkansaajan maksamat työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksu sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksu ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ulottuu kuten viime vuonna noin 94 000 euron vuosituloihin ja valtionverotuksen työtulovähennys aavistuksen viime vuotta (121 800 €) alemmalle tulotasolle eli noin 121 400 euron vuosituloihin asti.

5.2 Valtionvero ja kunnallisvero

Valtion tuloveroa suoritetaan verotettavasta ansiotulosta progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Vuonna 2014 tuloveroasteikon tulorajoja, lukuun ottamatta ylintä tulorajaa, korotetaan noin 1,5 prosentilla. Viime vuonna yleisen hintatason ja ansiotason nousua kompensoivasta tarkistuksesta luovuttiin ja niistä oli päätetty luopua myös vuonna 2014. Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen syksyllä 2013 neuvottelemaan keskitettyyn työllisyys- ja kasvuso-
pimukseen liittyen päädyttiin korottamaan tuloveroasteikon rajoja vuonna 2014.

Vuonna 2013 valtion tuloveroasteikkoon lisättiin väliaikaisesti uusi tuloluokka, ns. solidaarisuusvero yli 100 000 euron ylittävälle tuloille. Solidaarisuusveron kahden prosenttiyksikön korotus on tarkoitettu väliaikaiseksi vuosille 2013–2015.

Vuoden 2013 alusta otettiin käyttöön uusi eläketulon lisävero. Lisäveron avulla korkeatuloisten eläkeläisten verotusta kiristettiin vastaamaan 53 vuotta täyttäneen palkansaajan veroja ja maksuja. Lisäveron määrä on kuusi prosenttia yli 45 000 euron vuosieläketulosta. Lisäveron vaikutuksesta eläketulon ja yli 53-vuotiaan palkkatulon verotus on hyvin lähellä toisiaan myös korkeammilla eläketuloilla.

Taulukko 12.*Valtion tuloveroasteikko vuonna 2014.*

Verotettava tulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
16 300–24 300	8,00	6,50
24 300–39 700	528,00	17,50
39 700–71 400	3 223,00	21,50
71 400–100 000	10 038,50	29,75
100 000–	18 547,00	31,75

Yleisradiovero otettiin käyttöön vuoden 2013 alusta. Henkilökohtaisella tulosisidonnaisella verolla korvattiin aikaisemmin käytössä ollut televisiolupamaksu. Veron määrä on 0,68 prosenttia puhtaan ansiotulon ja puhtaan pääomatulon yhteismäärästä, kuitenkin enintään 143 euroa (viime vuonna 140 euroa). Pienempää kuin 51 euron (viime vuonna 50 euron) määrää ei panna maksuun.

Ansiotulosta suoritetaan kunnallisveroa kotikunnalle kunnan tuloveroprosentin perusteella. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 19,74, joka on 0,36 prosenttiyksikköä enemmän kuin viime vuonna. Kirkollisveron määrä lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta ansiotulosta seurakunnan tuloveroprosentin mukaan. Keskimääräinen kirkollisvero on 1,42 prosenttia (viime vuonna 1,41 %). Myös sairaanhoitomaksu lasketaan kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta. Palkansaajan sekä eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu nousi 0,02 prosenttiyksikköä palkansaajalla 1,32 prosenttiin ja eläkkeensaajalla 1,49 prosenttiin.

Taulukko 13.*Kuntien ja kirkon tuloveroprosentit sekä sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu vuonna 2014.*

	Kunnallisvero-%	Kirkollisvero-%
Helsinki	18,50	1,0
Espoo	18,00	1,0
Vantaa	19,00	1,0
Tampere	19,75	1,25
Oulu	20,00	1,25
Turku	19,50	1,0
Keskimäärin koko maa	19,74	1,42
Palkansaajan sairaanhoitomaksu	1,32	
Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu	1,49	

5.3 Eläkkeensaajien ja palkansaajien verotus

Lakisääteisten eläkkeiden verotus määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin ansiotulojen verotus. Eläketulon ja palkkatulon vero- ja maksurasite eroavat kuitenkin erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut eläketulon lisävero koskee ainoastaan eläketuloa.

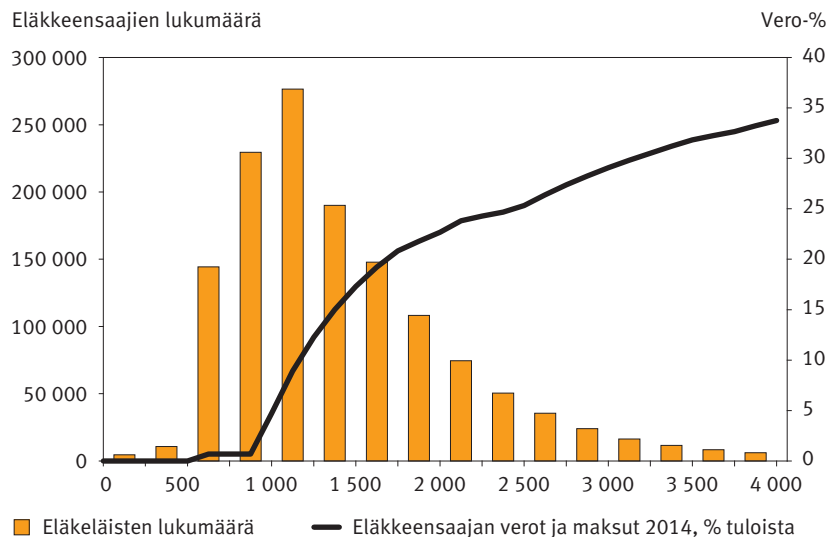
Eläketulosta myönnetään eläketulovähennys. Palkansaaja saa puolestaan tulonhankkimisvähennyksen ja työtulovähennyksen sekä maksaa työeläkemaksua (5,55/7,05 %), työttömyysvakuutusmaksua (0,5 %) sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksua (0,84 %), jotka ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Kuviossa 1 näkyy, että eläkkeensaajia on eniten tulotasolla, jolla eläkkeestä ei makseta veroa tai veroprosentti on pieni. Vuonna 2013 voimaan tullut yleisradiovero aiheuttaa kuitenkin sen, että käytännössä kaikki eläkeläiset joutuvat maksamaan veroa. Yleisradioveroa peritään 625 euron kuukausieläkkeestä alkaen eli jo alle takuueläkkeen jäävistä tuloista.

Noin puolella eläkeläisistä eläke jää alle 1 250 euroon ja verot alle 12 prosentin. Yli 2 500 euron eläkettä saavia ja yli 25 prosentin veroja maksavia eläkkeensaajia on alle kymmenen prosenttia eläkeläisistä.

Kuvio 1.

Suomessa asuvien omaeläkkeensaajien (ei osa-aika-eläke) kokonaiseläkejakauma 31.12.2012 sekä eläkkeensaajan vero- ja maksuprosentti vuonna 2014.

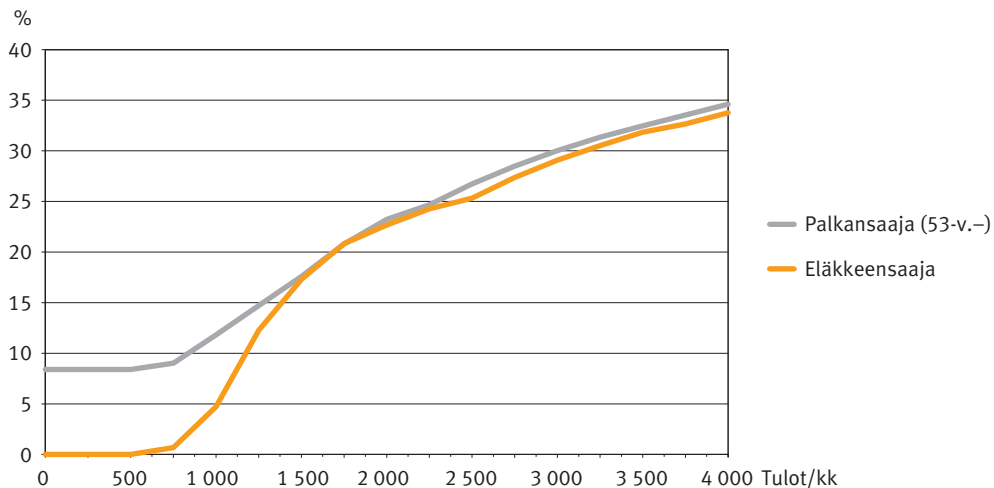

Seuraavissa kuvissa ja taulukoissa on verrattu palkansaajan ja eläkkeensaajan verotusta eri tulotasoilla. Eläketulon verotus oli vuosina 2008–2012 pääosin matalampi kuin palkansaajan vero- ja maksuprosentti, jossa on otettu huomioon myös palkansaajan työeläkemaksu (53–67-v.) ja työttömyysvakuutusmaksu. Vuodesta 2013 alkaen yli 45 000 euron eläkkeestä on peritty kuuden prosentin lisäveroa, jolla suurten eläkkeiden verotus nostettiin palkansaajan (53 v täytt.) vero- ja maksuprosentin tasolle.

Eläke- ja palkkatulojen vero- ja maksuprosentin muutos edellisvuodesta vaihtelee eri tulotasoilla. Kun verrataan saman tulon veroprosenttiin viime vuonna ja kunnallis- ja kirkollisverot ovat keskimääräiset, vero- ja maksuprosentti kiristyy vuonna 2014 palkansaajilla kaikilla tulotasoilla. Enimmillään kiristys on noin 0,5 prosenttiyksikköä. Eläketulon prosentti kevenee aavistuksen noin 900–1600 euron tuloilla. Enimmillään eläkkeen verotus kevenee noin 0,4 prosenttiyksikköä 950 euron tuloilla. Korkeammilla eläketuloilla veroprosentti nousee noin 0,2–0,3 prosenttiyksikköä.

Kuvio 2.

Palkansaajan (53 v täytt.) ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2014, prosenttia tuloista. (kuukausitulo on vuositulo/12)

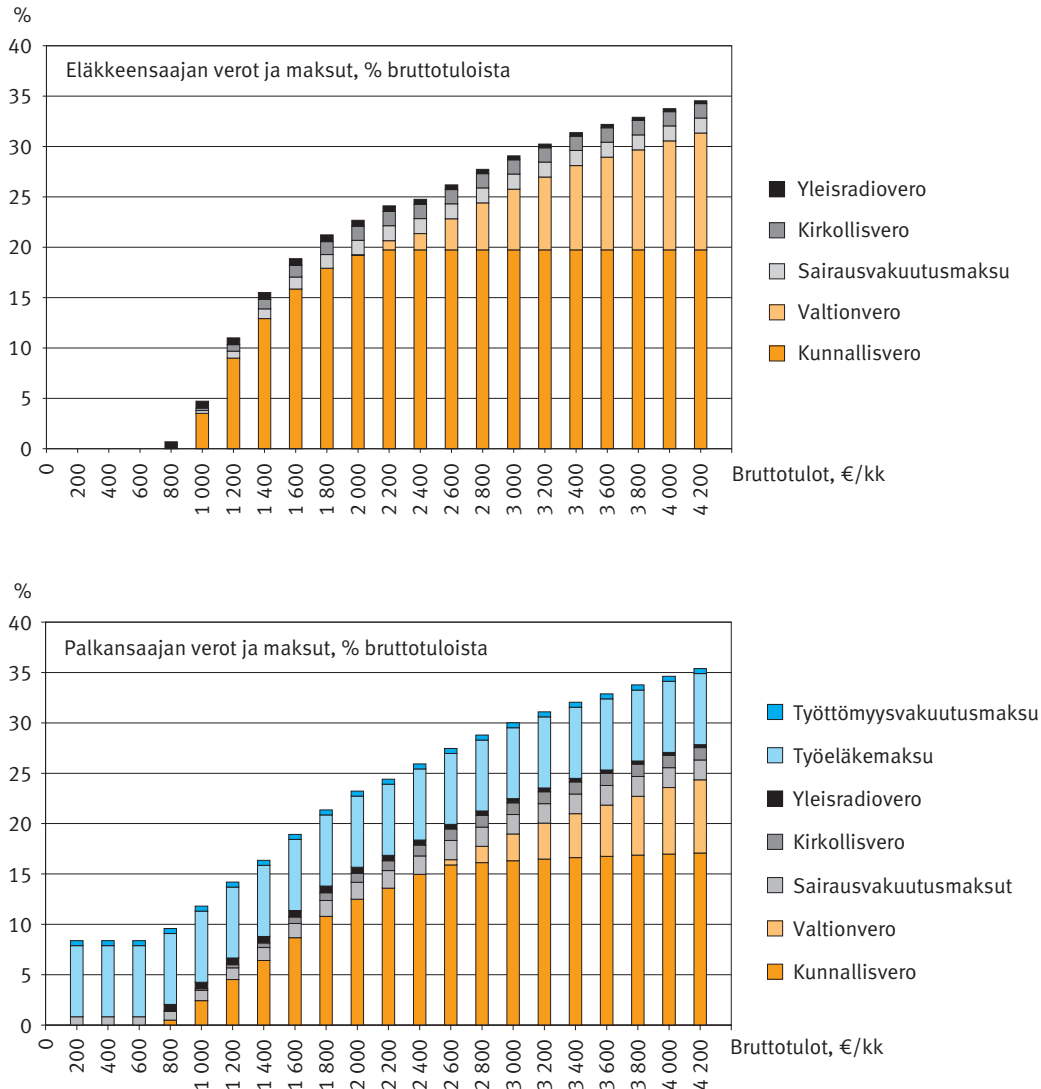
Taulukko 14.*Verot ja maksut vuonna 2014, prosenttia tuloista.*

Tulot kk (vuositulo/12)	Eläkkeensaaja	Palkansaaja, alle 53-v.	Palkansaaja, 53-v.–
500	0	6,9	8,4
750	0,7	7,9	9,0
1000	4,7	10,7	11,8
1250	12,3	13,6	14,7
1500	17,3	16,5	17,6
1750	20,8	19,8	20,8
2000	22,7	22,2	23,2
2250	24,3	23,7	24,7
2500	25,3	25,8	26,7
2750	27,4	27,6	28,5
3000	29,1	29,1	30,0
3500	31,8	31,6	32,5
4000	33,8	33,8	34,6
5000	37,0	37,0	37,9
6000	39,3	39,2	40,0
7000	42,0	41,3	42,1
8000	44,1	43,4	44,1
10000	47,3	46,2	46,9
15000	51,6	49,9	50,6

Kuviossa 3 näkyy eläkkeen- ja palkansaajan verojen ja maksujen rakenne eri tulotasoilla. Palkansaaja maksaa alle verotettavan tulon jäävistä tuloista työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Korkeammilla tulotasoilla kokonaisprosentti on eläkkeen- ja palkansaajalla samalla tasolla, mutta palkansaajalla tähän sisältyy työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksut, joten kunnallis- ja valtionveron osuus jää pienemmäksi kuin eläkkeensaajalla.

Kuvio 3.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan (53 v täytt.) verojen ja maksujen rakenne eri tulotasoilla vuonna 2014, prosenttia bruttotuloista.

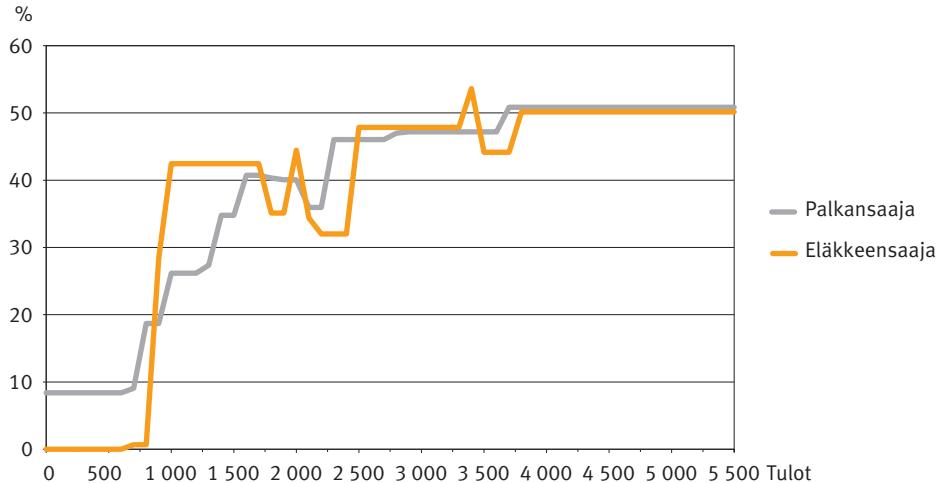
Kuviossa 4 on esitetty palkansaajan ja eläkkeensaajan tulonlisäyksestä veroihin ja maksuihin menevä osuus eri tulotasoilla. Eläkkeensaajan marginaalivero käyttäytyy pääsääntöisesti samoin kuin viime vuonna. Kunnallisverotuksen eläketulovähennys ja perusvähennys pienenevät tulojen kasvaessa, joten eläkkeiden verotus kiristyy voimakkaasti 1 000–1 700 euron tulotasolla. Tällä tuloalueella eläkkeensaaja maksaa tulonlisäyksestä veroa reilut 40 prosenttia.

Marginaaliveroaste nousee 48 prosenttiin 2 500 euron kuukausituloilla kun valtionveroa-asteikossa nousee (vähennysten jälkeen) toiselle portaalle, eli 24 300 euron rajalle. Lisätulosta maksetaan korkeaa veroa tällä tulotasolla myös, koska valtionverotuksen eläketulovähennys pienenee tulojen kasvaessa ja loppuu noin 3 400 euron tuloilla.

Vuonna 2013 voimaan tullut eläketulon lisävero nosti marginaaliveron yli 3 750 euron kuukausituloilla 50 prosenttiin, kun aiemmin tällä tulotasolla tulonlisäyksestä maksettiin veroa noin 43 prosenttia.

Kuvio 4.

Palkansaajan ja eläkkeensaajan marginaaliveroaste vuonna 2014 eri tulotasoilla.

5.4 Eläkkeensaajan palkkatulon verotus

Eläkkeensaajan palkkatuloa verotetaan kuten palkkatuloa yleensäkin. Muut ansiotulot pienentävät eläketulovähennystä; kun vähennys pienenee, veroprosentti kasvaa. Toisaalta palkkatulosta saa tulonhankkimisvähennyksen sekä ansiotulovähennyksen ja työtulovähennyksen. Palkasta peritään palkansaajan maksut. Työttömyysvakuutusmaksua ei peritä 65 vuotta täyttäneen saamasta palkasta eikä työeläkemaksua ja sairausvakuutuksen päivärahamaksua 68 vuotta täyttäneen saamasta palkasta.

Taulukossa 15 näkyy eläkkeensaajan verotus, kun hänellä on eläkkeen lisäksi palkkatuloja. Taulukosta näkyy myös, kuinka suuri osa eläkkeensaajan palkasta menee veroihin ja maksuihin. Taulukon laskelmissa ei ole otettu huomioon invalidivähennyksiä, joihin henkilöllä olisi oikeus työkyvyttömyyseläketapauksessa.

Taulukko 15.*Eläkkeensaajan (53–64-v.) palkkatulon verot ja maksut vuonna 2014.*

Eläke	Palkka/ vuosi	Kokonais- tulot/vuosi	Vero ja maksut palkasta %	Vero ja maksu- prosentti	Veroprosentti, jos kokonais- tulot koostuisivat vain	
					eläkkeestä	palkasta
1 000 €/kk (12 000 €/vuosi)	0	12 000		4,7	4,7	11,8
	6 000	18 000	32,4	13,9	17,3	17,6
	12 000	24 000	33,2	18,9	22,7	23,2
	18 000	30 000	34,0	22,3	25,3	26,7
1 500 €/kk (18 000 €/vuosi)	0	18 000		17,3	17,3	17,6
	6 000	24 000	31,8	20,9	22,7	23,2
	12 000	30 000	29,5	22,2	25,3	26,7
	18 000	36 000	35,3	26,3	29,1	30,0
2 000 €/kk (24 000 €/vuosi)	0	24 000		22,7	22,7	23,2
	6 000	30 000	28,6	23,9	25,3	26,7
	12 000	36 000	33,7	26,3	29,1	30,0
	18 000	42 000	39,0	29,7	31,8	32,5
2 500 €/kk (30 000 €/vuosi)	0	30 000		25,3	25,3	26,7
	6 000	36 000	40,8	27,9	29,1	30,0
	12 000	42 000	40,9	29,8	31,8	32,5
	18 000	48 000	42,5	31,8	33,4	34,6
3 000 €/kk (36 000 €/vuosi)	0	36 000		29,1	29,1	30,0
	6 000	42 000	43,6	31,1	31,8	32,5
	12 000	48 000	40,1	31,8	33,4	34,6
	18 000	54 000	42,0	33,4	34,6	36,4

Vero- ja maksuprosentit eroavat sen mukaan kuinka suuri osuus kokonaistulosta on eläketuloa ja palkkatuloa. Eläketulovähennys on sitä pienempiä, mitä enemmän palkkatuloja henkilö saa. Työtulo- ja ansiotulovähennys sen sijaan kasvavat (enimmäismäärään asti) palkkatulojen lisääntyessä. Vähennysten yhteisvaikutuksena veroprosentti on eläke- ja palkkatulon yhdistelmästä pienempi, kuin jos sama kokonaistulo koostuisi pelkästään palkasta tai eläkkeestä.

Mitä suurempi osuus kokonaistulosta on eläketuloa, sitä suurempi on kokonaisveroprosentti tarkastelluilla tuloilla. Taulukossa esimerkiksi 24 000 euron tulojen koostuessa puoliksi eläkkeestä ja puoliksi palkasta, veroprosentti on 18,9. Kun samasta kokonaistulosta kolme neljäsosaa on eläkettä, veroprosentti on 20,9 ja kun kokonaan eläkettä, 22,7.

5.5 Kansainväliset tilanteet

Ulkomailla pysyvästi asuvien eli rajoitetusti verovelvollisten Suomesta saamia eläkkeitä alettiin vuodesta 2006 alkaen verottaa samalla tavalla kuin Suomessa asuvien eläkkeitä. Veroprosentti, vähennykset ja veroilmoitusmenettely ovat samat kuin Suomessa asuvilla. Aiemmin ulkomailla asuvien eläkkeistä perittiin 35 prosentin lähdevero. Ulkomaisen eläkkeensaajan kaikki verot, myös keskimääräisen kunnallisveroprosentin mukainen laskennallinen kunnallisvero, menevät valtiolle.

Joissain tilanteissa Suomen ja henkilön asuinvaltion välisen verosopimusten perusteella eläkettä ei veroteta lainkaan Suomessa, vaan ainoastaan eläkkeensaajan asuinvaltiossa.

Ulkomailta maksettava eläke on usein verotettu jo maassa, josta eläkettä maksetaan. Tällöin Suomessa ei määrätä eläkkeestä tuloveroa, mutta eläke korottaa Suomesta saadun tulon veroa. Joistain maista saatua eläkettä ei veroteta kyseisessä maassa ja silloin Suomi verottaa eläkkeen normaalisti.

Yksittäisestä maasta saadun eläkkeen verokohtelu selviää Suomen ja kyseisen maan välisestä verosopimuksesta, jotka tehdään kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Suomella on sopimus yli 60 valtion kanssa. Ulkomaisesta eläkkeestä määrätään tavallisesti Suomessa vakuutetun eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu.

5.6 Pääomatuloverotus – vapaaehtoinen eläkevakuutus ja pitkäaikaissästäminen

Verotettavasta pääomatulosta maksettavan tuloveron määrä on 30 prosenttia, ja yli 40 000 euron osalta 32 prosenttia. Tuloraja laski viime vuoden 50 000 eurosta. Myös vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotus on ollut kokonaisuudessaan pääomatuloverotuksen piirissä vuodesta 2006 lähtien.

Vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissästämissopimusten maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on, että eläkettä maksetaan aikaisintaan työntekijän eläkelain mukaisesta lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavasta iästä eli 68 ikävuodesta alkaen. Ikäraja nousi 68 vuoteen vuoden 2013 alussa aiemmasta 63 vuodesta. Ennen vuotta 2013 aloitettujen vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja ps-tilien maksut ovat vähennyskelpoisia aiempien sääntöjen mukaisesti.

Kiristykset koskevat myös kollektiivista lisäeläkevakuutusta, mikäli työntekijä maksaa osan vakuutusmaksuista. Jos työnantaja maksaa maksut kokonaisuudessaan, eläkkeen alkamisikä voi olla alempi. Työnantajan järjestämän lisäeläketurvan kautta saatua eläkettä verotetaan ansiotulona.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissästämissopimuksen maksuja on oikeus vähentää pääomatulosta 5 000 euroa vuodessa. Jos työnantaja on ottanut verovelvolliselle tällaisen vakuutuksen, itse otetun vakuutuksen tai pitkäaikaissästämissopimuksen maksuja voi vähentää enintään 2 500 euroa.

Varoille kertyvää tuottoa ei veroteta säästämisaikana. Eläkeiän täytyttyä suoritukset luetaan saajan pääomatuloksi. Eläkevakuutusta ei voida takaisinostaa tai pitkäaikaissopimuksen säästö määrää nostaa ennen eläkeikää kuin vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksettava eläke verotetaan ansio- tai pääomatulona sen mukaan, miten vastaava vakuutusmaksu on vähennetty. Vanhasta eläkevakuutuksesta (otettu ennen 6.5.2004) verotetaan ansiotulona se osa eläkkeestä, joka on kertynyt ennen vuotta 2006 maksetuista maksuista ja pääomatulona se osa, joka vastaa vuodesta 2006 alkaen maksettuja maksuja.

6 Kokonaiseläke

Kuten edellä on kuvattu, lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä ja asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä sekä takuueläkkeestä. Työtapaturmassa tai liikenteessä loukkaantuneelle voidaan maksaa myös liikenne- tai tapaturmavakuutuksen korvauksia, jotka ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden. Työeläkettä maksetaan siis vain siltä osin, kuin se on ensisijaista etuutta suurempi.

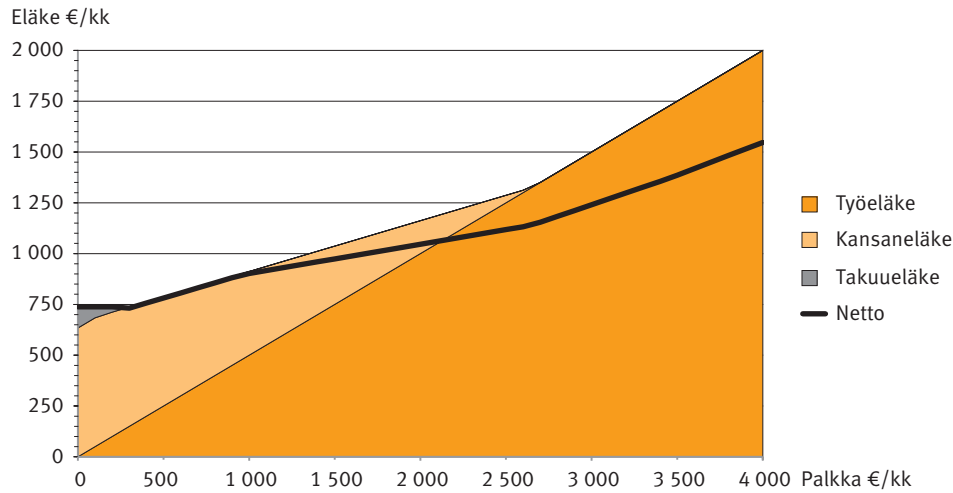
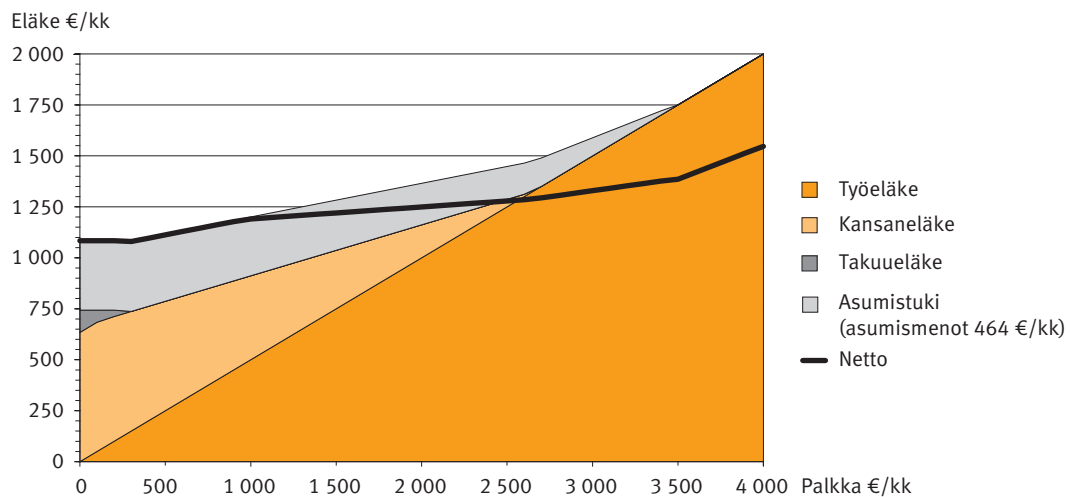
Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä ja eläkeaikana. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tarkoituksena on taata vähimmäiseläke sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi tai jolla ei ole oikeutta työeläkkeeseen lainkaan.

Kansaneläke pienenee eläketulojen kasvaessa siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä (ks. luku 3.1). Kun työeläketulot ovat yksinasuvalla yli 1 310 euroa ja puolison kanssa asuvalla yli 1 170 euroa kuukaudessa, ei kansaneläkettä enää makseta.

Kuviossa 5 on esitetty työeläkkeen, kansaneläkkeen sekä takuueläkkeen muodostama eläkkeensaajan kokonaiseläke työuran aikaisen palkan mukaan. Eläkkeensaajalle voidaan myöntää myös tulovähenteistä asumistukea, joka on kokonaiseläkkeen lisäksi mukana kuviossa 6. Asumistuki on laskettu olettaen, että asumiskustannukset ovat 464 euroa kuukaudessa (arvio keskimääräisistä asumiskustannuksista vuonna 2014). Eläkkeensaajien asumistukea sai marraskuun 2013 lopussa noin 186 900 henkilöä ja keskimääräinen asumistuki oli noin 204 euroa kuukaudessa.

Kuvioissa 5 ja 6 työeläke on 50 prosenttia palkasta ja kyseessä on yksin asuva eläkkeensaaja. Kansaneläke sekä takuueläke alkavat 65-vuotiaana. Kuvioissa ei ole otettu huomioon mahdollista 4,5 prosentin karttumaa tai muita työeläkkeen osia, joita kansaneläkkeessä ei oteta huomioon.

Työ- ja kansaneläkejärjestelmä täydentävät toisiaan myös perhe-eläkkeen osalta. Lapsi ja alle 65-vuotias leski voivat saada samaan aikaan sekä Kelan että työeläkejärjestelmän perhe-eläkettä. Leski ja lapsi voivat saada perhe- tai huoltoeläkettä myös tapaturma- tai liikennevakuutuksesta. Jos nämä perhe-eläkkeet antavat riittävän toimeentulon, Kela ei maksa perhe-eläkkeen täydennysmäärää (ks. luku 3.2).

Kuvio 5.*Kokonaiseläke vuonna 2014.***Kuvio 6.***Työeläke, kansaneläke, takuueläke ja asumistuki vuonna 2014.*

Seuraavilla esimerkeillä on kuvattu yksityisen puolen työntekijän työ-, kansan- ja takuueläkkeestä koostuvaa kokonaiseläkettä brutto- ja nettotasoisena.

Verotus on laskettu olettaen, että samaa kuukausituloa on saatu koko vuoden ajan. Verotuksessa kuntien tuloveroprosentiksi on oletettu keskimääräinen kunnallisveroprosentti 19,74 ja kirkollisveroprosentiksi keskimääräinen kirkollisveroprosentti 1,42. Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu palkansaajalla on 1,32 prosenttia ja päivärahamaksu 0,84 prosenttia. Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu on 1,49 prosenttia. Palkansaajan työeläkemaksuksi on oletettu 53 vuotta täyttäneen maksu 7,05 prosenttia.

Asumistuen laskennassa asumiskustannuksiksi on oletettu 464 euroa kuukaudessa (arvio asumistukea saavien keskimääräisestä asumiskustannuksesta vuonna 2014).

Esimerkki 1.

Taulukossa on esitetty tilanne, jossa vanhuuseläke alkaa 65-vuotiaana vuonna 2014. Kahdelta vuodelta ansaittu 4,5 prosentin karttuma ei vähennä kansaneläkettä. Esimerkissä oletetaan, että 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä karttunut työeläke on ennen elinaikakertoimen soveltamista 50 prosenttia palkkatasosta, ja myös 4,5 prosentin karttuma on laskettu tästä samasta palkkatasosta. Palkkaverotuksessa on otettu huomioon 53 vuotta täyttäneen työeläkemaksu. 4,5 prosentin karttuma on laskettu olettaen, että palkasta on jo vähennetty työntekijän eläkemaksu. Työeläke tarkistetaan elinaikakertoimella, joka tälle ikäluokalle on 0,98689. Yksin asuva eläkkeensaaja.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP)	Työeläke	Työ-eläke 4,5 %	Kansan- eläke + takuu- eläke	Kokonaiseläke					
					Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta	+ asu- mistuki	% NP:sta
0	0	0	0	634+109	743	-	738	-	1 084	-
250	229	123	22	600	746	298	741	323	1 086	474
500	458	247	44	539	830	166	824	180	1 141	249
750	682	370	67	477	914	122	903	132	1 191	175
1 000	882	493	89	415	997	100	951	108	1 211	137
1 250	1 066	617	111	353	1 081	87	1 000	94	1 231	115
1 500	1 236	740	133	292	1 165	78	1 048	85	1 250	101
1 750	1 386	864	155	230	1 249	71	1 096	79	1 270	92
2 000	1 536	987	178	168	1 333	67	1 144	75	1 290	84
2 250	1 695	1 110	200	107	1 417	63	1 193	70	1 310	77
2 500	1 832	1 234	222	45	1 501	60	1 241	68	1 329	73
2 750	1 967	1 357	244	0	1 601	58	1 299	66	1 353	69
3 000	2 099	1 480	266	0	1 747	58	1 384	66	1 384	66
3 250	2 231	1 604	289	0	1 892	58	1 478	66	1 478	66
3 500	2 363	1 727	311	0	2 038	58	1 568	66	1 568	66
3 750	2 493	1 850	333	0	2 183	58	1 659	67	1 659	67
4 000	2 615	1 974	355	0	2 329	58	1 758	67	1 758	67
4 250	2 738	2 097	377	0	2 475	58	1 854	68	1 854	68
4 500	2 861	2 221	400	0	2 620	58	1 930	67	1 930	67
4 750	2 984	2 344	422	0	2 766	58	2 006	67	2 006	67
5 000	3 107	2 467	444	0	2 911	58	2 082	67	2 082	67
5 250	3 230	2 591	466	0	3 057	58	2 157	67	2 157	67
5 500	3 353	2 714	489	0	3 202	58	2 233	67	2 233	67
5 750	3 476	2 837	511	0	3 348	58	2 309	66	2 309	66
6 000	3 599	2 961	533	0	3 494	58	2 382	66	2 382	66
7 000	4 056	3 454	622	0	4 076	58	2 688	66	2 688	66
8 000	4 474	3 948	711	0	4 658	58	2 978	67	2 978	67
9 000	4 900	4 441	799	0	5 240	58	3 268	67	3 268	67
10 000	5 311	4 934	888	0	5 823	58	3 558	67	3 558	67

Esimerkki 2.

Eläke alkaa 63-vuotiaana vuonna 2014. Esimerkissä oletetaan, että 63 ikävuoden täyttämiseen mennessä eläkettä on karttunut 50 prosenttia palkkatasosta. Työeläke tarkistetaan elinaikakertomella, joka tälle ikäluokalle on 0,97914. Ennen 65 vuoden täyttämistä otettuun kansaneläkkeeseen tehdään 0,4 prosentin varhennusvähennys jokaista varhennuskuukautta kohti, joten kahdelta vuodelta vähennys on yhteensä 9,6 prosenttia. Eläkkeensaajan asumistukeen voi tässä esimerkissä olla alle 65-vuotiaana oikeus ainoastaan tulotasolla, jolla on oikeus takuueläkkeeseen.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP)	Työeläke	Kansaneläke + takuueläke	Kokonaiseläke			
				Brutto	% BP:sta	Netto	% NP:sta
0	0	0	573+99	672	...	667	...
250	229	122	543	665	266	661	289
500	458	245	488	732	146	728	159
750	682	367	432	800	107	794	116
1 000	882	490	377	867	87	861	98
1 250	1 066	612	322	934	75	915	86
1 500	1 236	734	266	1 001	67	953	77
1 750	1 386	857	211	1 068	61	992	72
2 000	1 536	979	156	1 135	57	1 030	67
2 250	1 695	1 102	100	1 202	53	1 069	63
2 500	1 832	1 224	45	1 269	51	1 108	60
2 750	1 967	1 346	0	1 346	49	1 152	59
3 000	2 099	1 469	0	1 469	49	1 223	58
3 250	2 231	1 591	0	1 591	49	1 293	58
3 500	2 363	1 713	0	1 713	49	1 363	58
3 750	2 493	1 836	0	1 836	49	1 441	58
4 000	2 615	1 958	0	1 958	49	1 521	58
4 250	2 738	2 081	0	2 081	49	1 591	58
4 500	2 861	2 203	0	2 203	49	1 672	58
4 750	2 984	2 325	0	2 325	49	1 755	59
5 000	3 107	2 448	0	2 448	49	1 838	59
5 250	3 230	2 570	0	2 570	49	1 904	59
5 500	3 353	2 693	0	2 693	49	1 967	59
5 750	3 476	2 815	0	2 815	49	2 031	58
6 000	3 599	2 937	0	2 937	49	2 095	58
7 000	4 056	3 427	0	3 427	49	2 346	58
8 000	4 474	3 917	0	3 917	49	2 608	58
9 000	4 900	4 406	0	4 406	49	2 852	58
10 000	5 311	4 896	0	4 896	49	3 096	58

Esimerkki 3.**Nettoeläkkeen muutos 2005–2014.**

Esimerkissä 3 on oletettu, että eläke on alkanut vuonna 2005, jonka jälkeen kansaneläkettä on korotettu kansaneläkeindeksin ja työeläkettä työeläkeindeksin mukaan. Taulukon ensimmäisellä rivillä eläke koostuu pelkästään kansan- ja takuueläkkeestä.

Kansaneläkkeeseen on tehty tasokorotukset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Vuodelle 2010 kansaneläkeindeksi pysyi vuoden 2009 tasolla ja vuonna 2011 pienten eläkkeiden saajille alettiin maksaa takuueläkettä. Vuoden 2014 kansaneläkeindeksin muutoksesta 0,7 prosenttiyksikön osuus otettiin kansaneläkkeissä huomioon jo vuonna 2013 niin kutsuttuna osittain aikaistettuna indeksikorotuksena.

Netto- eläke €/ kk 2005	Nettoeläkkeen muutos, %										Netto- eläke €/ kk 2014
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2005- 2014	
504	1,7	2,4	6,4	4,6	0,0	17,7	3,8	2,8	0,6	46,5	738
647	1,8	2,5	6,1	4,9	0,1	0,8	3,7	2,6	0,9	25,7	813
718	1,8	2,5	5,7	5,4	2,2	1,0	5,2	2,5	1,0	30,7	939
789	1,8	2,5	5,4	5,7	2,1	1,2	5,0	2,3	1,0	30,4	1 029
859	1,9	2,5	5,6	5,9	1,8	1,3	4,8	2,2	1,1	30,3	1 119
978	2,0	2,3	6,0	6,1	0,4	1,4	4,5	2,0	1,1	28,7	1 259
1 120	2,6	2,6	6,5	5,9	0,5	1,5	3,5	2,0	0,8	28,8	1 443
1 278	2,4	3,1	6,2	6,1	-0,3	1,5	3,4	2,0	0,7	27,8	1 632
1 423	2,5	3,0	6,2	7,2	-0,3	1,6	3,4	2,0	0,7	29,3	1 841
1 569	2,5	2,9	4,3	7,9	-0,6	1,6	3,4	2,2	0,6	27,5	2 001
1 715	2,6	2,9	2,7	8,1	-0,5	1,7	3,4	2,2	0,6	26,0	2 161
1 857	2,7	2,8	2,7	7,0	-0,1	1,7	3,3	2,0	0,6	24,9	2 320
1 988	2,8	2,9	2,7	6,0	0,9	1,7	3,3	1,5	0,8	25,0	2 484
2 119	2,9	3,0	2,8	6,1	0,9	1,7	3,3	1,2	0,7	24,7	2 642
2 249	3,0	3,1	2,8	6,2	0,8	1,7	3,3	0,6	0,7	24,2	2 794
2 380	3,1	3,1	2,8	6,3	0,8	1,7	3,3	0,1	0,7	23,8	2 947
2 511	3,1	3,2	2,8	6,4	0,7	1,7	3,3	-0,4	0,7	23,4	3 100

LIITTEET

Liite 1 Verovähennykset ansiotuloverotuksessa

KUNTA	VALTIO
ANSIOTULOT YHTEENSÄ	ANSIOTULOT YHTEENSÄ
– Tulonhankkimismenot	– Tulonhankkimismenot
PUHDAS ANSIOTULO	PUHDAS ANSIOTULO
– Pakolliset vakuutusmaksut	– Pakolliset vakuutusmaksut
– Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut	– Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut
– Veronmaksukyvyyn alentumisväh.	– Veronmaksukyvyyn alentumisväh.
– Eläketulovähennys	– Eläketulovähennys
– Merityötulovähennys	– Merityötulovähennys
– Invalidivähennys	
– Opintorahavähennys	
– Ansiotulovähennys	
– Perusvähennys	
KV. VEROVUODEN ANSIOTULO	VV. VEROVUODEN ANSIOTULO
– Vanhat tappiot	– Vanhat tappiot
= KV. VEROTETTAVA ANSIOTULO	= VV. VEROTETTAVA ANSIOTULO

Ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Tulonhankkimismenot:

- Tulonhankkimisvähennys 620 euroa kaikille palkkatuloa saaville, kuitenkin enintään palkkatulon määrä
- Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset 600 euroa ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 7 000 euroa
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työttömyyskassamaksut
- Muut tulonhankkimiskulut vain siltä osin kuin ne ylittävät edellä mainitun tulonhankkimisvähennyksen (mm. menot ammattikirjallisuudesta, työhuonekulut, työpukukustannukset)
- Moottorisaha- ja metsurivähennys.

Puhtaasta ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Pakolliset vakuutusmaksut

- Lakisääteinen palkansaajan eläkemaksu (18–52-v. 5,55 % ja 53–67-v. 7,05 %)
- Työttömyysvakuutusmaksu (0,5 %)
- Sairausvakuutuksen päivärahamaksu (0,84 %).

Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut

Eläkesäätiössä, eläkekassassa tai vakuutusyhtiössä kollektiivisesti järjestetystä lisäeläketurvasta verovelvollisen suorittamia maksuja 5 prosenttia palkasta, kuitenkin enintään 5 000 euroa vuodessa ja enintään työnantajan lisäeläketurvasta maksama määrä. Edellytyksenä on lisäksi, että eläke alkaa aikaisintaan TyEL:n mukaiseen lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä eli 68-vuotiaana.

Veronmaksukyvyn alentumisvähennys

Harkinnanvarainen vähennys, joka annetaan, kun veronmaksukyky on olennaisesti alentunut esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai elatusvelvollisuuden takia. Sairauden perusteella veronmaksukyvyn katsotaan alentuneen oleellisesti, jos henkilön ja hänen perheenjäsentensä yhteenlaskettujen sairauskulujen määrä on vähintään 700 euroa verovuonna ja samalla vähintään 10 prosenttia henkilön puhtaiden pääomatulojen ja ansiotulojen yhteismäärästä. Vähennys on enintään 1 400 euroa.

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään valtionverotuksessa**Valtionverotuksen merityötulovähennys**

Merityötulovähennys on 18 prosenttia merityötulosta, enintään 6 650 euroa.

Valtionverotuksen eläketulovähennys

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 3,80 kerrotaan täyden kansaneläkkeen (yksinäinen) määrä, ja tästä vähennetään progressiivisen tuloveroasteikon alimman verotettavan tulon määrä ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Vuonna 2014 eläketulovähennys on enintään 12 610 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Eläketulovähennystä pienennetään 44 prosentilla määrästä, jolla puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän.

$$12\,610 - 0,44 \times (\text{puhtaat ansiotulot} - 12\,610)$$

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset pelkästään kunnallisverotuksessa**Kunnallisverotuksen eläketulovähennys**

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että luvulla 1,37 kerrotaan täyden kansaneläkkeen määrä, ja tästä vähennetään 1480 euroa ja jäännös pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Eläketulovähennys on vuonna 2014 enintään 8 950 euroa tai tätä pienempi eläketulon määrä. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 55 prosentilla ylimenevän osan määrästä.

$$8\,950 - 0,55 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 8\,950)$$

Kunnallisverotuksen invalidivähennys

Muusta puhtaasta ansiotulosta kuin eläketulosta vähennetään 440 euroa, kun haitta-aste on 100 prosenttia. Jos haitta-aste on pienempi, mutta kuitenkin vähintään 30 prosenttia, vähennyksenä myönnetään prosenttimäärän mukainen osuus 440 eurosta. Vähennys on kuitenkin vähintään sen suuruinen kuin mihin henkilöllä oli oikeus vuonna 1982.

Jos verovelvollinen on verovuonna saanut työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Kunnallisverotuksen merityötulovähennys

30 prosenttia merityötulosta, enintään 11 350 euroa.

Opintorahavähennys

Enintään 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys

Ansiotulovähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen tai muusta toiselle suoritetusta työstä saatujen ansiotulojen sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella, ei siis eläketuloista eikä työttömyyspäivärahoista.

Ansiotulovähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Puhtaassa ansiotulossa on mukana myös mahdolliset eläke- ym. etuudet.

Ansiotulovähennys = $0,51 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500)$, 7 230 euron tuloihin aste +
 $0,28 \times (\text{Ansiotulo} - 7\,230)$ tulojen 7 230 euroa ylittävältä osalta,
 enintään 3 570

Kun puhdas ansiotulo > 14 000 euroa:

Ansiotulovähennys = $0,045 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 14\,000)$

Perusvähennys

Perusvähennys lasketaan puhtaasta ansiotulosta, josta on vähennetty kunnallisverotuksessa myönnettävät vähennykset. Jos puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole yli 2 930 euroa, on siitä vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 19 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

$2\,930 - 0,19 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 2\,930)$

Valtionverosta tehtävät vähennykset

Valtionverotuksen työtulovähennys

Valtionverotuksen työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys. Työtulovähennys on 7,4 prosenttia ansiotulojen 2 500 euroa ylittävästä osasta. Vähennyksen enimmäismäärä on 1 010 euroa. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,15 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen alijäämähyvitystä ja erityistä alijäämähyvitystä. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, vähennys tehdään kunnallisverosta, sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa.

Kun puhdas ansiotulo < 33 000 euroa:

$0,074 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500)$

Kun puhdas ansiotulo > 33 000 euroa:

$0,074 \times (\text{Ansiotulo} - 2500) - 0,015 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 33\,000)$

Valtionverotuksen invalidivähennys

Invalidivähennys lasketaan kertomalla 115 euroa invaliditeettiprosentilla (30–100 prosenttia). Jos verovelvollinen on verovuonna saanut pakolliseen eläketurvaan perustuvaa työkyvyttömyyseläkettä, katsotaan hänen haitta-asteensa ilman eri selvitystä 100 prosentiksi, jos eläke on myönnetty täytenä, ja 50 prosentiksi, jos se on myönnetty osaeläkkeenä. Verovelvollinen säilyttää oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeen mukaiseen invalidivähennykseen senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi.

Elatusvelvollisuusvähennys

Elatusvelvollisuusvähennys on 1/8 maksetun elatusavun määrästä, enintään 80 euroa/lapsi.

Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on 2 400 euroa. Verovelvollinen saa vähentää kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyöstä maksamansa työnantajan sosiaaliturvamaksun, pakollisen työeläkemaksun, tapaturma-, ryhmähenki- ja työttömyysvakuutusmaksut (ei kuitenkaan työntekijän osuutta) ja lisäksi 15 prosenttia maksamastaan palkasta. Ennakkoperintärekisterissä olevan työkorvauksesta on mahdollista vähentää 45 prosenttia vuonna 2014. Omavastuu on 100 euroa. Vähennys tehdään ensisijaisesti valtion verosta ja jos se ei riitä, myös kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys voidaan siirtää vähennettäväksi myös puolison verotuksessa, jos oma valtionvero ei riitä vähennyksen tekemiseen. Ansiotulosta menevästä verosta vähennys tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen alijäämähyvitystä.

Alijäämähyvitys

Pääomatuloverotuksessa vähennyskelpoisia menoja ovat esimerkiksi asunto-, opinto- ja tulonhankkimisvelan korot. Jos pääomatuloja ei ole tai niitä on vähemmän kuin pääomatuloon kohdistuvia vähennyskelpoisia menoja, syntyy alijäämä. Pääomatuloveroprosentin (30 %) mukainen osuus alijäämästä voidaan vähentää ansiotuloverosta. Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 euroa. Lapsikorotus enimmäismäärään on 400 euroa yhdestä ja 800 euroa kahdesta tai useammasta lapsesta.

Opintovelan korkovähennysoikeus poistuu vuoden 2015 alusta liittyen opintotukijärjestelmän muutoksiin.

Asuntovelan koroista on vuonna 2014 vähennyskelpoisia 75 prosenttia ja vuodesta 2014 alkaen 70 prosenttia asuntovelan koroista. Asuntovelan koroista voidaan vähentää alijäämähyvityksenä 30 prosenttia ja ensiasunnonostaja 2 prosenttiyksikköä enemmän, kuitenkin huomioiden uuden korkovähennyksen 85 prosentin määrän.

Erityinen alijäämähyvitys

Pääomatulolajin alijäämää voi syntyä myös pääomatuloista vähennettävien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen perusteella. Jos vähennyskelpoisten vakuutusmaksujen yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä, 30 prosenttia yli menevästä osasta vähennetään ansiotulon verosta. Erityisen alijäämähyvityksen määrä ei sisälly alijäämähyvityksen enimmäismäärän laskentaan.

Liite 2 Aikasarjoja

Liitetaulukko 1.

Kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä 1990–2014, euroa.

	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys		Valtionverotuksen eläketulovähennys
	Yksinäinen	Puoliso	
1990	4 692,44	3 733,77	3 528,7
1991	4 995,18	4 204,70	3 767,4
1992	5 197,01	4 372,89	4 087,0
1993	5 382,01	4 541,07	4 389,7
1994	5 382,01	4 541,07	4 221,5
1995	5 516,56	4 641,99	4 255,2
1996	5 533,38	4 658,81	4 120,6
1997	5 567,02	4 709,26	3 851,5
1998	5 684,75	4 810,17	3 885,1
1999	5 785,66	4 894,27	3 868,3
2000	5 869,76	4 961,54	3 902,0
2001	6 273,41	5 331,56	1 463,2
2002	6 540	5 580	1 500
2003	6 640	5 660	1 550
2004	6 690	5 710	1 530
2005	6 810	5 830	1 430
2006	6 950	5 960	1 460
2007	7 150	6 140	1 590
2008	7 710	6 670	11 060
2009		8 130	12 490
2010		8 130	11 300
2011		8 170	11 150
2012		8 530	11 660
2013		8 880	12 630
2014		8 950	12 610

Liitetaulukko 2.*Valtion tuloveroasteikon alaraja 1990–2014.*

	euroa
1990	6 391
1991	6 728
1992	6 728
1993	6 728
1994	6 896
1995	7 064
1996	7 232
1997	7 568
1998	7 737
1999	7 905
2000	8 006
2001	11 100
2002	11 500
2003	11 600
2004	11 700
2005	12 000
2006	12 200
2007	12 400
2008	12 600
2009	13 100
2010	15 200
2011	15 600
2012	16 100
2013	16 100
2014	16 300

Liitetaulukko 3.*Keskimääräinen kunnallisveroprosentti ja kirkollisveroprosentti 1991–2013.*

	Keskim. kunnallisvero-%	Keskim. kirkollisvero-%
1991	16,62	1,28
1992	16,88	1,28
1993	17,20	1,3
1994	17,52	1,3
1995	17,53	1,3
1996	17,51	1,3
1997	17,43	1,3
1998	17,54	1,3
1999	17,62	1,3
2000	17,67	1,3
2001	17,67	1,3
2002	17,78	1,3
2003	18,03	1,3
2004	18,12	1,3
2005	18,29	1,33
2006	18,40	1,33
2007	18,46	1,33
2008	18,55	1,33
2009	18,59	1,32
2010	18,98	1,33
2011	19,17	1,34
2012	19,25	1,4
2013	19,38	1,4
2014	19,74	1,42

Liitetaulukko 4.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu 1990–2014.

	Kansaneläke- vakuutusmaksu		Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu (2005 asti sairausvakuutusmaksu)			Sairaus- vakuutuksen päivärahamaksu
	Eläkkeen- saaja	Palkan- saaja	Eläkkeen- saaja	Palkansaaja	Korotus yli 80 000 mk osalta	Palkansaaja
1990	0	1,55	1,7	1,7		
1991	0	1,55	1,7	1,7	1	
1992	3,05	3,05	2,2	2,2	1,5	
1993	2,80	1,80	3,9	1,9	1,5	
1994	2,55	1,55	4,9	1,9	1,9	
1995	1,55	0,55	4,9	1,9	1,9	
1996			4,9	1,9	1,45	
1997			4,9	1,9	0,45	
1998			4,2	1,5	0,45	
1999			3,9	1,5		
2000			3,2	1,5		
2001			2,7	1,5		
2002			1,9	1,5		
2003			1,5	1,5		
2004			1,5	1,5		
2005			1,5	1,5		
2006			1,5	1,33		0,77
2007			1,45	1,28		0,75
2008			1,41	1,24		0,67
2009			1,45	1,28		0,70
2010			1,64	1,47		0,93
2011			1,36	1,19		0,82
2012			1,39	1,22		0,82
2013			1,47	1,30		0,74
2014			1,49	1,32		0,84

Liitetaulukko 5.*Palkansaajan työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu 1993–2014.*

	Palkansaajan työeläkemaksu, %		Työttömyys- vakuutusmaksu, %
	alle 53-v	53→	
1993	3,0	3,0	0,20
1994	3,0	3,0	1,87
1995	4,0	4,0	1,87
1996	4,3	4,3	1,50
1997	4,5	4,5	1,50
1998	4,7	4,7	1,40
1999	4,7	4,7	1,35
2000	4,7	4,7	1,00
2001	4,5	4,5	0,70
2002	4,4	4,4	0,40
2003	4,6	4,6	0,20
2004	4,6	4,6	0,25
2005	4,6	5,8	0,50
2006	4,3	5,4	0,58
2007	4,3	5,4	0,58
2008	4,1	5,2	0,34
2009	4,3	5,4	0,20
2010	4,5	5,7	0,40
2011	4,7	6,0	0,60
2012	5,15	6,50	0,60
2013	5,15	6,50	0,60
2014	5,55	7,05	0,50

Liitetaulukko 6.

Kansaneläkeindeksi, TEL-puoliväli-indeksi, työeläkeindeksi ja palkkakerroin 1990–2014.

	Kansaneläkeindeksi		TEL-puoliväli-indeksi (50/50)		Työeläkeindeksi (20/80)		Palkkakerroin	
	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%
1990	1045	7,1	1481	6,8				
1991	1104	5,6	1595	7,7				
1992	1139	3,2	1682	5,5				
1993	1170	2,7	1688	0,4				
1994	1170	0,0	1688	0,0				
1995	1192	1,9	1712	1,4	1712			
1996	1195	0,3	1760	2,8	1737	1,5		
1997	1202	0,6	1791	1,8	1754	1,0		
1998	1223	1,7	1825	1,9	1783	1,7		
1999	1239	1,3	1868	2,4	1812	1,6		
2000	1253	1,1	1903	1,9	1838	1,4		
2001	1302	3,9	1981	4,1	1912	4,0		
2002	1333	2,4	2054	3,7	1968	2,9		
2003	1349	1,2	2103	2,4	2002	1,7		
2004	1357	0,6	2151	2,3	2028	1,3	1,000	
2005	1362	0,4	2191	1,9	2047	0,9	1,028	2,8
2006	1377	1,1	2246	2,5	2081	1,7	1,063	3,4
2007	1401	1,7	2311	2,9	2127	2,2	1,100	3,5
2008	1436	2,5	2363	2,3	2178	2,4	1,124	2,2
2009	1502	4,6	2494	5,5	2286	5,0	1,192	6,0
2010	1502	0,0	2538	1,76	2292	0,26	1,231	3,27
2011	1508	0,4	2578	1,57	2323	1,35	1,253	1,78
2012	1565	3,8	2663	3,29	2407	3,61	1,291	3,03
2013	1609	2,8	2738	2,81	2475	2,82	1,327	2,78
2014	1630	1,3			2509	1,37	1,350	1,73

Liitetaulukko 7.

Täyden kansaneläkkeen määrä, ansaintarajat ja kansaneläkkeen tasokorotukset 1990–2014.

	Täysi kansaneläke	Tulo (euroa/vuosi), jolla saa		Tasokorotus
		Täyden kansaneläkkeen	Pienimmän kansaneläkkeen	
1990	372,36	428,90		
1991	393,39	454,10		
1992	405,84	467,60		
1993	416,94	481,00		
1994	416,94	481,00		
1995	424,84	489,40		
1996	425,85	491,10	8 907,20	
1997	428,37	494,50	10 533,60	
1998	435,77	502,90	10 718,60	
1999	441,49	509,60	10 858,20	
2000	446,54	514,70	10 979,30	
2001	464,03	534,80	11 409,90	12,28 €/kk
2002	487,60	549	11 987	
2003	493,45	555	12 130	
2004	496,38	559	12 203	
2005	505,24	561	12 247	n. 7 €/kk
2006	515,86	567	12 553	5 €/kk
2007	524,85	577	12 895	
2008	558,46	591	13 851	20 €/kk
2009	584,13	618	14 488	
2010	584,13	618	14 488	
2011	586,46	621	14 546	
2012	608,63	644	15 095	
2013	630,02	667	15 628	
2014	633,91	671	15 723	

Taulukossa esitetyt luvut pätevät kalliimmassa (I) kuntaryhmässä asuvalle yksin asuvalle henkilölle. Kuntien kalleusryh-
mät poistuivat vuoden 2008 alusta. Vuonna 1996 kansaneläke muuttui kokonaan eläketulovähenteiseksi. Tätä ennen
kansaneläkkeessä oli kaikille maksettava pohjaosa ja eläketulovähenteinen lisäosa.

Liitetaulukko 8.*Täysi takuueläke ja vähimmäiseläke 2011–2014.*

	Täysi takuueläke		Vähimmäiseläke
	Yksin asuva	Parisuhteessa	
2011	101,28	167,55	687,74
2012	105,10	173,88	713,73
2013	108,80	179,99	738,82
2014	109,47	181,11	743,38

Taulukossa esitetyt täydet takuueläkemäärät ovat täyttä kansaneläkettä saavien takuueläkemäärät.

LÄHTEET

HE 105/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2014 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi muiksi laeiksi.

HE 181/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 2014 tuloveroasteikkolaiksi sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 105/2013 vp) täydentämisestä.

Kansaneläkelaitos. www.kela.fi

Kansaneläkelaki 568/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070568>

Laki eläkkeensaajan asumistuesta 11.5.2007/571
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20070571?toc=1>

Laki takuueläkkeestä 20.8.2010/703
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20100703>

Laki vammaisetuuksista 570/2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070570>

Sosiaali- ja terveysministeriö. www.stm.fi

Työeläkelakipalvelu – ohjeistot. Eläketurvakeskus.
<http://tyoelakelakipalvelu.etk.fi/fi/soveltamisohje/>

Verohallinto. http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2014

01/2014 Kokonaiseläke 2014. Työeläke, kansaneläke ja verotus

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN